

Suomen Turku

ÅBO, VÅR STAD

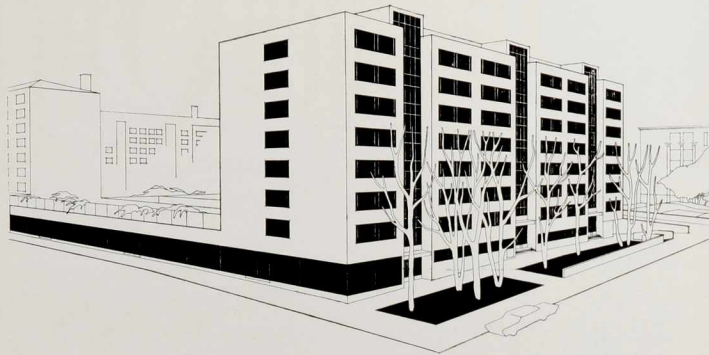
N:o 3 — 1966

JULKAISIJA - UTGIVARE: TURKU-SEURA, ÅBO-SAMFUNDET r.y.

I:25

RAKENNAMME TURKUA

RAKENTEILLA OLEVA TALO BRAHENKATU 16

Suuria rakennustehtäviämme

Keskussairaala talousrakennuksineen

Vienolan alue, 318 asuntoa

Koriston alue, 200 asuntoa

Raision keskuslähiö, 276 asuntoa

Teollisuusrakennuksia Valmet Oy:lle ja

Suomen Puhallintehdas Oy:lle

RAKENNUSTOIMISTO
RUOLA OY

LÄNTINEN RANTAKATU 7

Nuorekasta muotoilua –
korkeata laatua

EDUSTAA SVEITSILÄINEN LAATUKELLO

TISSOT

KELLOVALIKOIMAMME ON PARHAIMMILLAAN
TEIDÄNKIN TYYLINNE TISSOT

TERVETULOA VALITSEMAAN OMANNE

Kauppatorin varrella – KAUPPIASKATU 9 A

Rakennustoimisto

OY
ARVI AHTI

AURAKATU 5

Puh. 21 153

Vaatturipuku

- on edustava
- ehdottoman tyylikäs
- tehty Teitä varten
- ryhdikäs loppuun asti

Jokainen neulanpisto taattaa vaatturityötä

K. KETOLAN VAATTURINLIIKE OY

Multavierunkatu 1 D - Puh. 14 277

Rakennus Oy rakentaa Turussa vuosittain noin 500 asuntoa

NYT KÄYNNISSÄ OLEVAT TYÖMAAMME ANTAVAT VANHOILLE JA UUSILLE ASIAKKAILLEMME MAHDOLLISUUDEN VALITA KORKEALUOKKAISEN HUONEISTON USEISTA ERI RAKENNUSKOhteista.

Asunto Oy Linnanrinne

Yhtiön 11-kerroksiset tornitalot sopeutuvat erinomaisesti Kakolanmäen rinteseen. Talot ovat samalla mukavasti Aurojen tuntumassa.

Talot valmistuvat kesäkuussa 1967.

Asunto Oy Sairashuoneen. 13

Yhtiön 8-kerroksinen talo nousee viihtyisälle paikalle vastapäätä Mikaelin kirkkoa Puutarhakadun ja Sairashuoneenkadun kulmassa.

Talo valmistuu kesäkuussa 1967.

Asunto Oy Hakahalme

Hakahalmeen 5-kerroksinen talo rakennetaan kauniille esikaupunkitontille Itäharjun kaupunginosassa.

Talo valmistuu joulukuussa 1966.

Ilpoista suunnitellaan

Ilpoisiin vuosina 1967–72 rakennettavan nykyaikaisen asuntoalueen asemakaava on vahvistettu. Huoneistot varataan ensisijassa asuntosäästäjiksi ryhtyville.

RAKENNUS OY ON RAKENTANUT JO VUODESTA 1935. PITKÄAIKAINEN KOKE-
MUS, ASUMISVAATIMUSTEN TARKKA SEURAAMINEN JA NOUDATTAMINEN SEKÄ
AMMATILISESTI PÄTEVÄ TEKNILLINEN HENKILÖKUNTA TAKAAVAT SEN, ETTÄ
ASUNNOISTA TULEE LAADULLISESTI TÄYSPAINOISIA.

RAKENNUS OY

EERIKINKATU 5 C

PUH. 330 311

Suomen Turku

ÅBO, VÅR STAD

N:o 3 - 1966

Poliisimestari H. KUKKAMÄKI

TURUN POLIISIN 150 VUOTTA

Turku on niin rikas historiallisista muistoista, ettei ole ihmeteltävää, vaikka yleisesti ei olisikaan tunnet-
tua, että maamme ensimmäinen poliisilaitos perustet-
tiin tänne vuonna 1816 eli 150 vuotta sitten. Tapauk-
sen historiallinen ja valtakunnallinen merkitys on lä-
hinnä siinä, että tällä toimenpiteellä siirrettiin maist-
raatin johdolla kaupungin porvareille aikaisemmin kuu-
lunut järjestyksen ja turvallisuuden ylläpito valtion
määräamisvallassa olevalle laitokselle.

Tavallaan erikoista on, että ensimmäinen poliisilaitos
perustettiin juuri Turkuun, vaikka Helsinki jo tällöin
oli määrätty maamme pääkaupungiksi. Asia selittynee
sillä, että maamme tosiasiallisesti edelleenkin hallit-
tiin Turusta käsin. Pitihän muun muassa senaatti vielä
näihin aikoihin istuntonsa täällä. Lisäksi Turku oli
poliisilaitoksen perustamisesta lukien vielä 25 vuoden
ajan maamme väkirikkein kaupunki. Helsinki saikin
oman poliisilaitoksensa vasta kymmenen vuotta Turkoa
myöhemmin. Hyvän kilpakumppanimme Tampereen

SUOMEN TURKU

ÅBO,
VÅR STAD

Päätoimittaja — Chefredaktör: Erkki Vuori, puh. — tel. 19 575
Toimitussihteeri — Redaktionssekreterare: Heimo Kallio, puh. — tel. 16 211
Ilmoituspaällikkö — Annonchef: Paavo Suominen, puh. — tel. 11 859
Taloudenhoitaja — Ekonomichef: Juhani Laurila, puh. — tel. 88 041
Levikkipaällikkö — Distributionschef: Niilo Pihlanto, puh. — tel. 334 410
Toimituskunta — Redaktionsråd: C. J. Gardberg, Kr. Gräsbeck, Olli Kestilä,
Eino Lehtinen, Eero Numerla, Toivo T. Rinne, Arvo Suominen, Ole Torvalds
Toimitus — Redaktion: Yliopistonk. — Universitetstg. 29 a, puh. — tel. 16 211

poliisilaitos saavutti tänä vuonna vaatimattoman 75 vuoden iän.

Vaikka 150 vuotta Turun mainehikkaan historian taustaa vasten katsottuna ei olekaan erityisen pitkä aika, antoi perustamistapahtuman edelläselostettu valtakunnallinen merkitys poliisilaitokselle moraalisen oikeuden viettää syntymäpäiväänsä tänä vuonna tavallista juhlavammin muodoin. Poliisilaitoksen varsinaisena syntymäpäivänä on pidettävä joulukuun 17 päivää v. 1816. Perustamista koskeva keisarillinen julistus on päivätty juuri tälle päivälle, ja samana päivänä asia on myös merkitty senaatin pöytäkirjaan. Kun syntymäpäivää näin ollen olisi ollut vietettävä juuri joulun alla, oli pakko siirtää juhlimista hieman aikaisemmaksi, mikä tapahtui lokakuun 16 päivänä, jolloin täällä samalla vietettiin jo traditioksi muodostunutta valtakunnallista Poliisin Päivää. Tuomiokirkon jumalainpalvelus, seppelten lasku virantoimituksessa surmansa saaneiden poliisi miesten haudoille, pääjuhla Konserttitalossa, jonka yläaulassa oli viisi päivää avoinna poliisiaiheinen näyttely, ja kunnianteko eläkeläisille kuuluivat päivän ohjelmaan. Juhlien aikaan ilmestyi myös maisteri Mikko Ossan kirjoittama noin 200-sivuisen poliisilaitoksen historiikki sekä Auran Kultaseppä Oy:n valmistama 150-vuotismitali. Ennenkaikeka postimerkkeilijöitä ilahdutti se, että Turun poliisilaitoksen perustamisen valtakunnallisen merkityksen vuoksi laskettiin liikenteeseen poliisiaiheinen postimerkki, muuten tietävästi neljäntenä koko maailmassa. Kahden viikon ajan ennen juhllisuuksia Turun pääpostikonttorissa varustettiin lähtevät kirjeet Poliisin Päivän leimalla tunnuksineen: Poliisimies — yksi meistä.

Juhltilaisuuksia ja -tapahtumia valmistellessaan sai poliisilaitos kokea, että turkulaisten keskuudessa on paljon niitä, jotka antavat arvon poliisin monasti vaikealle ja arkaluontoiselle työlle. Me nykyajan poliisiamiehet ymmärrämme täysin, että vähälukuisella poliisikunnalla ei ole mahdollisuuksia suorittaa tehtäviään yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitäjänä, elleivät sen toiminnan yleiset periaatteet ja yksityiset teot perustu laajojen kansalaispiirien jakamattomaan hyväksymiseen ja tukeen. Tätä varten me tarvitsemme mahdollisimman ammattitaitoisien poliisikunnan. Tehostaakseen kaupunkimme poliisi miesten paikallista jatkokoulutusta perustivat poliisilaitoksen henkilökuntayhdistykset juhlien aikaan opintorahaston, johon toivottavasti kertyvillä varoilla voimme kehittää tietojamme ja taitojamme maan ensimmäisen poliisilaitoksen ja Turun kaupungin arvoa vastaavalle tasolle.

Kaupunkimme johtavilta elimiltä toivoisimme tänä juhluvotena saavamme yksilöidyn lupauksen uusien toimintatilojen pikaisesta rakentamisesta poliisilaitoksen pääosastoja varten. Olemme kyllä ylpeät siitä, että nyt saamme toimia ehkä kaupunkimme arvokkaimpana pidettävässä ympäristössä. Rakennusten korkeasta iästä johtuen ei niiden puitteissa kuitenkaan korjauksista huolimatta voida järjestää henkilökunnan työskentelyolosuhteita eikä yleisön palvelua nykyaikaiselle tasolle. Entistettyinä kuuluisi nykyisille toimintatiloillemme käsitksemme mukaan arvokas tehtävä toimia muun muassa kaupunkimme museo-, näyttely- ja edustustiloina.

JAAKKO HAAVIO:

KIRVEEN ANTTI

Jokaisessa kulkueessa viimeisenä kuljit,
jokaisessa:
punaisessa, valkoisessa
paraatissa
diplomaatintakissas,
päässä kiiltolippa-punaraitalakki
Pikkupojat hihkaisivat:
Talo palaa!
Juoksit, huohottaen, tulipaloon,
riemujuhlaan.
Palosotilaaksi Luoja kai loi sinut, Antti.

Viimeisessä kulkueessa
edellämme vaellat.
Seitsikkomme puhaltaa.
Valkopaita-palokunta
marssii kiiltokypärein.

(Kokoelmasta "Suven maa")

Turku-seuran tilaisuudet syksyllä 1966:

- keskiviikko 16.11. klo 19 syysjuhla Turun Työväenopiston juhlasalissa, viihtyisää ohjelmaa, tiistai 29.11. klo 19, kaupan. Aarno Aho esitelmöi Turun kultaseppänteollisuudesta Turun Teknillisessä Oppilaitoksessa sekä tutustumisen oppilaitoksen uusiin tiloihin.

TERVETULOA!

Om Åbo-samfundets verksamhet, hösten 1966:

- onsdag den 16.11. kl. 19 höstfest med trivsamt och friskt program i Turun Työväenopistos festsal,
- torsdag den 29.11. kl. 19 föredrag av kommerser. Aarno Aho om guldsmidsindustrin i Åbo, Tekniska läroanstaltens festsal.

VÄLKOMMEN!

Puolustusvalmius Suomen sodassa 1808–09

Suomen armeija pysyi koko 1700-luvun ruotuväki- ja ratsutila-armeijana. Näin oli laita siis silloin, kun valmistauduttiin viimeiseen ratkaisutaisteluun Ruotsin ja Venäjän kesken Suomen omistamisesta — Vänrikki Stoolin sotaan. Eri läänien kanssa oli tehty sopimuksia, kontrahteja, siitä, että ne asettivat määräluvun miehiä kuninkaan ja valtakunnan palvelukseen. Se oli eräänlaista maahan sidottua asevelvollisuutta. Miehet asuivat torpissaan ympäri maata, samoin päällystö puustelleissaan, ja kävivät vain määrääjain harjoituksissa. Turun ja Porin lääni asetti kaksi rykmenttiä, Turun ja Porin rykmentit, joissa kummassakin oli 1.025 miestä ja korpraalia. Koko vakinaisen armeijan miesvahvuus oli n. 10.000.

Alueluovutusten takia vakinaisen sotaväen määrä väheni, mutta sotamieskontrahtit pidettiin voimassa. Kuitenkin tapahtui 1700-luvulla suuria muutoksia. Pitkä rauhanilta vuosisadan kolmannella neljänneksellä ja sitten vuosisadan lopulla oli tavattomasti lisääntynyt väestön lukumäärä. Se oli puolivälissä satalukua kasvanut suunnilleen kaksinkertaiseksi uudelle vuosisadalle tultaessa. Isojako ja liikamaitten erottaminen olivat lisänneet uusia viljelmia ja nostaneet verolukua. Olisi siis ollut syytä tiivistää vanhaa, mutta kansa vastusti sitä; se halusi pysyä siinä, mihin se kontrahteissaan oli sitoutunut.

»VARA-ARMEIJA» JA V. ROSEN

Mutta Suomen sotavoimaa pyrittiin muulla tavalla lisäämään. Jo 1740-luvulla oli ryhdytty ottamaan Suomen rykmentteihin ns. varamiehiä, värgenskarlar. Tässä toiminnassa Suomen silloinen sotilasyli-päällikkö, kenraalikuvernööri v. Rosen, oli innokkaasti mukana. Tarkeutuksena oli, että kukin ruotu ja ratsutila hankkisi varamiehen, jota sitten koulutettaisiin niin, että hän vakinaisen miehen poistuttua riveistä voisi astua hänen tilalleen. Pyrkäpä v. Rosen siihen, että näistä varamiesjoukoista muodostettaisiin vakinaisia joukko-osastoja omine päällystöineen. Näin rykmenttien

miesvahvuus olisi kaksinkertaistunut. Niin hyvään tulokseen ei kuitenkaan päästy, mutta hänen urasuutuksensa laski kuitenkin pohjan, jolle Kustaa III saattoi rakentaa ryhdyttyään kehittämään varamieslaistosta. Hän määräsi aluksi, että Suomessa oli jokaisen ruodon ja ratsutilan hankittava varamies, mutta muutti sitten v. 1776 määräyksiensä

Professori
Einar W. Juva

siten, että kahden ruodon ja ratsutilan oli yhdessä asetettava varamies. Niin tapahtuikin. Kaikkialla muualla Suomessa niitä asetettiin paitsi Pohjanmaalla, joka tiukasti kieltäytyi. Kunkin rykmentin yhteyteen syntyi siten erikoisia varamiespataljoonia, joitten miesmäärä oli puolet vakinaisesta miehistöstä. Niillä oli myös oma päällystönsä.

Mainittakoon, että Ruotsin puolella ei saatu rauhan aikana varamieslaistoa toimimaan muualla kuin Skoonessa. Sodan aikana ruotsalaiset ruodut ja ratsutilat kuitenkin sitoutuivat varamiehiä asetta-

maan, yleensä puolet vakinaisten rykmenttien miesmäärästä. Varamieslaitoksen toteuttaminen Suomessa johtui — sanotaan Ruotsin yleisesikunnan suuressa tooksessa »Sveriges krig åren 1808–09» — Suomen kansan altitudesta kantaa melkein mitä taakkaa tahansa yhteisen isänmaan puolustukseksi. Tähän kauniiseen tunnustukseen on vielä lisättävä, että suomalaiset tunsivat rajamaan uhana laisina asukaina, että heillä oli omat intressit tässä kysymyksessä. Varamieslaitos lisäsi Suomen vakinaista armeijaa n. 4.000 miehellä. Armeijan vahvuus 1800-luvun alussa oli n. 13.000 miestä.

KUSTAA III

Kustaa III:n Venäjän sota antoi erittäin opetuksia, joita rauhan palautusta koetettiin ottaa varteen. Kuninkas oli huomannut, että vaikka hänen armeijansa olikin osoittanut rohkeutta ja urhoollisuutta, se sitenkin ei ollut saavuttanut hänen toivomaansa taustaa. Hän näki sen johtuneen armeijan kokoonpanosta. Se oli vielä samalla kannalla kuin 1600-luvulla, jolloin se oli perustettu. Ei ollut lainkaan otettu huomioon muuttuneen ajan olosuhteita eikä sodankäymistä. Armeijan aselajien jako vaati korjausta. Nyt tarvittiin vähemmän ratsuväkeä ja enemmän jalkaväkeä, varsinkin ke-

vytseistä. Siitä syystä oli jatkettava niitten kevyitten jääkärijoukkojen muodostamista, joita jo oli perustettu Savoon ja Karjalaan. Tämän takia hän määräsi, että molemmat Suomen rakunaarykmentit, Henkikirakunaarykmentti ja Hämeen—Uudenmaan rakunaarykmentti, oli 50 vuodeksi muutettava kevyiksi jääkäriosaatoksiksi. Vain osa Hämeen—Uudenmaan rakunuotoja oli säilytettävä. Nämä uudet joukko-osaot olivat erikoisina ratsutalipataljoonina liitettävä Turun ja Porin sekä Hämeen ja Uudenmaan rykmenteihin. Niin tapahtuikin, ja mm. Porin rykmentti sai 4-komppanian pataljoonan yhteyteensä. Samoin kävi myös eraille Ruotsin puoluisille ratsuväkirykmentteille.

Tämä oli puhdas organisatiosittenpide eikä se lainkaan lisännyt valtakunnan puolustusvoimia.

KUSTAA IV AADOLF JA KLINGSFOR

Kustaa IV Aadolfin hallituskautena Suomi sai eräitä osittain Suomesta, osittain Ruotsista värvättyjä joukko-osaotia. Niitä oli sodan puhjetessa v. 1808 n. 6.000 miestä. Yleensä on ollut varsin huono käsitys Kustaa IV Aadolfin. Sen on Vanrikki Stool meihin istuttanut. Mutta myös historiantutkimus on aivan viime aikoina saakka suhtautunut häneen hallitsijana kielteisesti. Hänen kohtalokseen on tullut sama, mikä useasti tulee »hävinneen puolen» osaksi. Uuden suunnan miehet, ne, jotka panivat Ruotsissa toimeen valankaappauksen v. 1809, pitivät huolen siitä, että erotetun ja maanpakoon ajetun kuninkaan kuva sa riittävästi vastenmielisiä piirteitä. Myöhempi historiantutkimus on objektiivisemmin ja ehkäpä myös oikeamielisemmin pyrkinyt vmmärtämään häntä ja hänen tekojaan. Tähän uudelleen arviointiin saatua ehkä Suomenkin puolelta oli josakin suhteessa aihetta. Ainakin hänen ensi vuotensa osoittivat, että hän todella sydämestään harrasti Suomen saattamista puolustuskuntoon. Tässä häntä myövalti Suomen silloinen sotilasylijohtaja, herttua Maurits Klingspor, jolla myös on Suomessa ollut huono maine. Hän oli tähän virkaan tullut heti Kustaan sodan pätyttyä. Hän nautti kuninkaan täyttä luottamusta, eikä hän kuninkaan luottamusta menettänyt Kustaa IV Aadolfin aikana. Ehkäpä häntäkin on osittain väärin arvosteltu — suureksi osaksi Runebergin ansiosta, joka tapauksessa hän laati useita Suomen puolustus suunnitelmia, jotka hän esitti kuninkaille. Ne rakentuivat kuitenkin entisiin suunnitelmiin, enkä puuttu niihin tarkemmin. Mainitsen vain, että hän eräissä niistä ehdotti 20.000 miehen nostoväkijoukkin muodostamista Suomeen. Hän arveli, että Suomen kansa, joka vaaran tullen oli tottunut lähemmäs mies talosta suostuusi sellaisen muodostamaan. Asia kiinnosti suuresti kuningasta, ja hän keskusteli siitä Klingsporin kanssa keväällä 1802 suunnitellessaan matkaa

Prof. Einar W. Juva — taiteilija Matti Warenin maalaama muotokuva.

Suomeen, jossa hän aikoi oikein paikalla tutkia Suomen puolustusmahdollisuuksia. Hän antoi talloin Klingsporille tehtäväksi järjestää niin, että suomalaiset itse tarjoutuivat tällaisen nostoväkijoukkan asettamaan. Kuninkaan Suomessa ollessa Klingspor esittikin asian maaherroille. Nämä ryhtyivät toimiin. Miten kansa suhtautui tähän hankkeeseen, siitä meillä on kiintoisia tietoja. Maaherrojen onnistui saada muutamia hyvikin voimakkaita kannanilmauksia aloitteen puolesta muulta paitsi ei Pohjanmaalta. Mutta oikeastaan vain Savossa ja Karjalassa — itäisen rajan tuntumassa — voidaan sanoa tuloksen vastanneen toiveita, muualla innostus oli vähäinen.

Vesipäri tuli näin tästä Klingsporin ja kuninkaan yrityksestä lisätä huomattavasti Suomen puolustusvoimia. Kuningas antoiakin asian raueta. Maaliskuun 30. p:nä 1803 hän antoi käskykirjeen, jossa hän lausui armollisen tyytyväisyytensä Suomen asukkaitten »oma-aloitteisesti tekemästä tarjouksesta asettaa ja ylläpitää huomattavaa nostoväkeä maan puolustukseksi». Samalla hän ilmaisi olevansa vakuuttunut siitä, että suomalaiset vaaran tullen saamalla innolla ja rohkeudella kuin aikaisemminkin nousisivat kotoisuuksiaan puolustamaan.

UUSI JAKOLAITOS

Mutta ajatusta Suomen puolustusvoimien lisäämiseksi hän ei jättä-

nyt. Saman vuoden heinäkuun 15. p:nä hän asetti toimikunnan, jonka piti toimittaa koko Suomessa uusi jakolaitos: viimeisen sadan vuoden aikana oli — kuten jo olen huomauttanut — tullut paljon uusia taloja, jotka oli saatava mukaan joutoihin, joihin joutui. On aloitettava Pohjanmaalta. Siellä oli runsaasti saatavissa uusia ruutuja. On muistettava, että Pohjanmaa oli väenoton aikana — 1600-luvulla — asettanut kuninkaan palvelukseen 2.000 miestä, mutta yhtyeensä v. 1733 ruutuajoon perustanut tämän luvun 1.200:een. Se oli ommistunut, kun Pohjanmaa oli Suuren Pohjansodan ja Isonvihan päivinä paljon kärsinyt. Nyt odotettiin sieltä satoja uusia ruutuja, ehkäpä suuraasta kaksinkertaisella määrällä.

Syksyllä 1803 toimikunta aloitti työnsä. Se kulki pitäjä pitäjältä, tarkastelemaan maaherrojen toimittamien verokirjojen mukaan olemassa olevat ruudut ja torpat, teki laskelmia kunin ruudun verorasituksesta, suunnitteli uusien ruutiin perustamista sekä joi koko rasituksen tasaisesti kaikkien ruutiin kesken. Työ osoittautui hankalaksi ja aikaa vievaksi, sillä asukkaat panivat tukasi vastaan, joten heitä oli sopivalla tavalla pehmentävä. Heille puhuttiin siitä, miten he jo lapsesta saakka olivat oppineet velvollisuutta Jumalaa, kuningasta ja isänmaata kohtaan, ja miten he saivat nauttia hyvien lakien hedelmistä. Sellainen oli myös vuoden 1733 sotilaskontrakti. Mutta se oli syntynyt

nyt epätavallisena aikana ja olosuhteet olivat muuttuneet. Epäsuhteen huomasi siitä, että Pohjanmaalla moni ruutu käsitti 4 mantaalia ja ylikin, kun muissa läänissä ei aina yhtäkäsi mantaalia. Esim. Porin rykmentin alueella oli joka seitsemäs mies sotamies, Hämeen-Uudenmaan läänissä joka kahdeksas, mutta Vaasan läänissä joka kahdeskymmeneseläs. Nämä luvut osoittivat, että pohjalaiset otivat vähemmässä määrässä kuin maan muut asukkaat osaa yhteisen valtakunnan puolustamiseen. Heillä oli laimehtuvia viljapelloja ja lajeita niittymaita ja missä vilja ja karjanrehu eivät riittäneet, siellä annoivat maita, joet, järvet ja meri tarvittavan lisän. Tästä kaikesta pohjalaisen oli syytä olla kiitollisia nauttiessaan valistuneen ja oikeamielisen kuninkaan hallituksen suojassa rauhaa. Sen pitäisi myös herättää heissä rakkautta kotiseutuun ja kaikkeen, mikä oli heille kallista, ynnä tahtoa käyttämään kykynsä niitten säilyttämiseen. Siihen kehotti heitä myös esi-isien antama esimerkki.

Mitä pohjalaiset vastasivat näin korkealentoisen puheeseen? Meille on säilynyt muutamia vastauksia, jotka on syytä tässä esittää. Napariolaiset ja tevalaiset lausuiivat valituksessaan, että he eivät lainkaan epäille siitä, että ruoturastus muissa läänissä oli ankarampi kuin heidän läänissään, mutta otakoon kuningas huomioon, kuinka kallisti ostettu tämä niennäisesti helpomp! ruudutus oli ollut heidän esi-isilleen. Vielä jo vuoden jälkeen muistuttavat Isonkyrön Napuen kylässä hyötävät pelot siitä verestä, jonka esi-isämme ovat vuodattaneet aikana, jolloin vakinaisen sotaväki jo oli menehtynyt. Tämän isänmaan hyväksi annettun uhrin takia valittajat nyt toivoivat, että kuningas antaisi heidän pysyä alkuperäisessä kontrahissaan. Kun tarve niin vaatii, he kyllä tulevat osittamaan samanlaista alituttua kuin heidän esi-isänsäkin — ja se on oleva suurempi kuin ankarinkaan ruudutus.

Entisten sukupolvien ansioihin he siis vetosivat. Mutta viittaas Isonvihan aikaisen Napuen taistelun on tässä suuresti romantisoitu. Taistelun otti osaa n. 4.500 miehen Suomen armeija, mm. 412 porilais-ta, ja vain n. 1.000 nostoväkimestä. Tappiot olivat suuret, n. 57 % esim. Porin rykmentissä suhteellisesti suurimmat, n. 82 %, kun nostoväen tappiot olivat n. 68 %, niistäkin suurin osa vangiksi joutuneita.

Ilmajoen suuren seurakuntaan, johon kuuluivat emäseurakunnan lisäksi Kauhajoen, Jalasjärven, Peräseinäjoen, Kurikan kappelit ja Seinäjoen kyllä, toimikunta oli määrännyt perustettavaksi aikaisemman 77 ruudun lisäksi 47 uutta ruutua. Tämän johdosta asukkaat valittivat. He jättivät suomenkielisen kirjelmän, joka luettiin toimikunnan kokouksessa ja otettiin pöytäkirjoihin, joihin myös liitettiin siinä ruotsinkielinen selostus. Valittajat vetosivat valtakunnan perustuslakeihin. Vuoden 1772 hallitusmuoto lupasi, että kuningas »säilyttä yhteisiä val-

takunnan jäseniä heidän oikeudella saadui vanhois privilegumeis, edui, oikeuksis ja vapauksis». Nyt olivat v:n 1733 kontrahidin määräykset tällaisia privilegioita, etuja ja vapauksia. Yhdistys- ja vakuuskirja v:ta 1780 taas vakuutti kansalle oikeuden vapaasti keskustella, sopia ja sovitella, mitä valtakunnan hyväksi on tehtävä. Nyt tulisivat »nämä pyhitetyt säännöt», jotka kunin-gas ja kansa olivat vannonneet pitävänsä pyhinä, »hajotetuiksi ja kumotuiksi», jos sellainen lisärasitus määrättäisiin, josta ei ole sovitettu. Valittajat epäilivät myös, että kuningasta ei ollut »tätä asiaa ulottuvaisest ja täydellesti ylösalistettu».

Laiha lopputulos

Huomaamme, että Vaasan läänin asukkaat vastustivat kovin sitä, että v. 1733 tehtyä sotilaskontraktia muutettaisiin. Heidän vastarintansa oli kuitenkin turha. Muissakin läänissä kuului soraäänä, mutta suuriin piireihin päästiin verraten helpolla sopimuksiin. Ennen vuosien 1808—09 sotaa oli tätä tietä saatu vasta 750 miehen lisäys vakinaiseen sotaväkeen, mutta suunnitelma n. 2.500 uutta ruutua varten oli olemassa ja odotti vain eräitten valitusten ratkaisua ja kuninkaallista vahvistusta. Vaasan lääni sai uusista ruuduista suurimman osan, n. 900. Porin rykmentin kohdalla lisäys teki yhteensä 249, niistä 24 Vaasan ja 33 Hämeen läänistä, loput 192 Turun ja Porin läänistä.

Kun yhdistämme Suomen rykmenttien vakinaisten miesten ja varamiesten sekä värvättyjen rykmenttien miesmäärän sodan aattona 1808, pääsemme lukuun 20.000. Onhan sekin jo jotakin n. 80.000 asukkaan maalle. Nykyaikaan muutettuna se merkitsee n. 100.000 miestä.

Tähän siis päästiin Kustaa IV Aadolfin aikana. Se suuri harrastus, jota kuningas oli hallituksensa alkuaikoina osoittanut Suomen puolustusta kohtaan, oli sammunut hänen uppousteensa pitkällä ulko-maanmatkallaan Euroopan suuriin kysymyksiin ja sotaan Napoleonin vastaan. Näissä oloissa Suomen puolustusta koskevat tauditukset saivat ääniä Klingsporissa ei ollut miestä niitä ajamaan, vaan hänen puolustus suunnitelmansa rakentuivat 1700-luvulta peräisin olevalle pohjalle. Näin Suomi kutakuinkin valmistautumattomana sai ottaa vastaan uuden sodan.

Turku-seuran historiallisen jaoston jäsen seuran perustamisesta lähtien ja kotiseutuyhdistyksemme alkuaikaisista Suomen Turkuja uskollisesti avustanut Turun Yliopiston ent. rehtori ja Suomen historian professori sekä lääket. ja kirurgian tohtori h.c. Einar W. Juva v. kuoli Turussa syysk. 6 päivänä 1966. Kotiseutuasialla ei aina lähellä hänen sydäntään, olihan hän v. 1913 kandidaattiksi valmistuttuaan vuoden Suomen kotiseutututkimuksen keskus-

valiokunnan sihteerinäkin ja julkaisi myöhempiä elinvuosinaan paikallislis- ja henkilöhistoriallisia tutkimuksia. Opettajana ja historiantutkijana hän toimi puolentoistavuosisikymmentä eri paikkakunnilla, m.m. Helsingin Yliopiston historian dosentina. Kunnes pyöreästi neljä vuosikymmentä sitten palasi Auran kaupunkiin, jonka klassisissa lyseossa oli oppikouluna aikanaan suorittanut. Ne epiteetit, jotka edellä on liitetty hänen nimensä, kertovat, kuinka keskeinen on hänen elämäntyönsä ollut Turun kulttuurielämässä. Kymmenosajien Suomen kansan aikakirjat ja parallaan ilmestyvä viikkolehti Suomen kansan historia saivat varmaan omalaista sisältöä Turun historiallisesta perspektiivistä, johon itsestään selvänä osana kuului Turun Yliopiston menestyksen vaaliminen. Suomen Turku tekee kunniaa suurelle ihmiselle, humanistille ja Turun ja koko maan syväiselle historian elävöittäjälle.

Tohtorinvaitsokirjansa aiheena oli Einar W. Juva v. 1919 Suomen puolustuskysymys 1721—41. Merkkillisen sattumana on pidettävä, että hänen viimeinen julkinen esitelmänsä elokuun 7 päivänä 1966, jolloin Turussa pidettiin porilaispäiväsiks, että Porin Prikaatin lopullinen siirto Säkylään tapahtui, käsiteli Suomen puolustuskysymystä ennen maamme eroamista Ruotsista. Tämä esitelmä oli samalla viimeinen tärkeä puheenvuoro tuomitilana, jolloin veljellistä vietettiin Turun linnaa. K.o. esitelmä on julkaistu kokonaisuudessaan edellä.

TURKU-SEURA ÄBO-SAMFUNDET r.y.

Toiminnanjohtaja —
Verksamhetsledare

Juhani Laurila,
Ruissalo 85,
puh. — tel. 88 041

Svenskspråkig sekreterare —
Ruotsinkielinen sihteeri

Carl Jacob Gardberg,
Turevägen 3 A,
puh. 10 852

Postisiirtotili Tu 32 300.

Liitty jäseneksi Turku-seuraan
Bliv medlem i Äbo-samfundet

EIKÖ NÄHDÄ METSÄÄ PUILTA?

Arkkitehti
OLLI KESTILÄ

Erilaiset harrastukset vetävät puoleensa kannattajiaan: penkkiurheilijat kansoittavat kenttien katsomot, musiikista nauttijat syventyvät sävelten lumoihin konserttisaleissa, partiolaiset kerääntyvät koloilleen, herrat klubeilleen jne.

Luetteloa voisi jatkaa pitkälti. Mitä suurempi on yhdyskunta, sitä enemmän siinä on erilaisia ryhmiä, »kup-pikuntia», joille on luonteenomaista se, että jokainen niistä enemmän tai myöhemmin pyrkii hankkimaan itselleen oman kokoontumispaikkansa, oli se sitten nimeltään kolo, klubi tai joiain sitä välillä.

Ihmisten tarve saada tavata toisiaan, seurustella, keskustella, nähdä ja oppia toisiltaan on luonnollinen. Samanhenkiset viihtyvät parhaiten keskenään muodostaen jonkinlaisen kokonaisuuden.

Vapaa-ajan lisääntyessä, välimatkojen lyhentyessä, yhdyskuntien kasvaessa yhä suuremmat ja monitahoisemmat piirit etsivät itselleen uutta ohjelmaa. Työajan lyhentyessä tarmokkaimmat yksilöt hankkivat sivu-homman, jolloin heille muodostuu jälleen uusi paikka, jossa he joutuvat kontaktiin muiden kanssa.

Tämä prosessi on myös osaksi käsitteistä: urbanisoi-tuminen, kaupunkilaistuminen.

Kaupunki on tiheään asuttu alue, joka on rakennettu tavallisesti erityisen, mm. katuja käsittävän suunnitelman mukaan, jonka rakennustoiminta on pitkälle erikoistunut, jonka asukkaiden pääosa saa toimeentulonsa lähinnä kaupasta, teollisuudesta, liikenteestä ja muista palveluelinkeinoista. Kaupungin synty edellyttää tiettyä taloudellista, sosiaalista ja hallinnollista kehitystä.

Iso Tietosanakirja

Kasvava kaupunki muodostuu asemakaavan mukaisesti. Rakennustoiminta keskittyy paikkoihin, jotka ovat käytettävissä. Tällaisia ovat vanhentuneet rakennuskorttelit, tai ennestään rakentamattomat alueet. Tarvitaan asuntoja, työhuoneita ja kokoontumishuoneita. Painetta on joka taholla, ryhmät, joista alussa mainittiin, perheet, työtoverit ja seurat koteloituvat omiin »lin-noihinsa».

Vapaassa yhteiskunnassa valinnan mahdollisuus on aina olemassa. Tämä merkitsee samalla sattuumanvaraisuutta. Harvoin voidaan uusi rakennus pystyttää siihen paikkaan, johon rakentaja sen mieluummin haluaisi.

Muutamia esimerkkejä:

Oman kodin rakentaja haluaisi päästä kaupunginosaan, jossa hänellä on mukavat naapurit ja kaunis ympäristö. Tilapäinen syy esim. työpaikka, edullinen ostotarjous tai kiire saakin hänet valitsemaan aivan toisenlaisen paikan.

Julkiselle rakennusalueelle, jonka kunta rakentaa, etsitään paikkaa ensisijassa kunnan omilta tonttialueilta ja päädytään saatavissa olevista vaihtoehdoista parhaalle paikalle, vaikka jokin muu, tontti, joka ehkä on valtion tai yksityisen omistuksessa, olisi ollut moninverroin tarkoitukseen sopivampi. Esteenä olevat muodolliset seikat ja ehkä aikaa vievät neuvottelut olisivat olleet liian hankalia.

Liike-elämässä vallitsee osittain toinen laki. Määrätietoisin ponnistuksin ja suuria taloudellisia riskejä ottaen liikkeet hakeutuvat sellaisille alueilla, missä niillä on parhaat edellytykset toimia. Näin syntyy city-muodostusta, tervetullutta sisäistä erilaistumista. Mutta tällöinkään ei ole vältytty haittapuolista: useimmiten on seurauksena kaosaomainen liikenteen ruuhkautuminen.

Näin huomaamme, että samalla kuin jokainen ryhmä niin perhe, laitos kuin yhteiskuntakin katsoo ratkaisensa oman probleemansa hyvin tai tyydyttävästi, koko yhdyskunta on useimmiten kehitynyt sattumanvaraisesti kaikesta viranomaisten ohjauksesta huolimatta.

Kaupungin ja maaseudun ero visuaalisesti on siinä, että kaupungissa ihmiskäisien aikaansaannokset ovat voittopuolisesti näkyvissä, maaseudulla taas luonnon muodot. Jokainen kaupunginstruktuuri perustuu kuitenkin alkuperäiseen maastoon. Asemakaava ohjailee kehitystä, mutta senkin on alistuttava niihin rajoituksiin tai mieluummin sanottuna virikkeisiin, joita maasto sanelee. Täten jokainen kaupunki on erilainen ja jokaisen paikkakunnan tulisi paljastaa ne valtiinsa, jotka sillä on.

Missä suhteessa Turku on osannut käyttää hyväkseen niitä maantieteellisiä, historiallisia ja liikenteellisiä edellytyksiä, jotka sillä on?

Missä määrin Turku tarjoaa asukkaalleen kaupungissa sellaisia paikkoja, jotka ovat kaikkien saatettavissa ja jotka muodostavat ympäristökokonaisuuden, jonka tunnelma on aito ja ilmapiiri oikea?

Onko Turussa, samanaikaisesti kuin edellämainitut eriluontoiset pienryhmät ja laitokset ovat ratkaisseet omat sijoitusproblemansa, määrätietoisesti tai sattumalta luotu alueita koko kaupungin väestöä silmälläpitäen?

Kauppatori on perinteisesti katsottuna ollut Turun ehdoton keskus. Se on saavuttanut mainetta torikaupan ja muunkin »pikkukaupan» alalla. Viime vuosina pankkien hakeutuminen sen äärelle on ollut tunnusomaista. Lukuunottamatta yhtä tavarataloa kauppatorin varrella olevat liikkeet ovat kuitenkin kooltaan melko vaatimattomia. Illalla tori tuntuu epäkodikkaalta. Arkkitehtuuriltaan kaupunki on sekava ja epäharmoninen.

Aurajoki ja rantakadut muodostavat arvokkaimman kokonaisuuden, mitä Turku omistaa. Sen rannoille on keskittynyt historiaa, taidetta, asumista, kauppa- ja merenkulkua runsain mitoin. Kaupungilla onkin nyt etsikköaikansa päättää, miten kaupunginteatterin vastainen ranta rakennetaan.

Asemat, rautatieasema, linja-autoasema ja lentorasema sekä matkustajasatama ansaitisivat paljon enemmän huomiota kuin niihin on kiinnitetty. Nehän ovat kaupungin portteja. Seikka, että ne Turussa sijaitsevat keskustaan nähden syjemällä kuin joissakin vertailukelpoisissa kaupungeissa, ei saisi olla mikään este niiden tunnelman ja lähiympäristön kohentamiseen. Asemat voisivat yleensä olla monipuolisia palvelu- ja kohtauspaikkoja, joissa koko ajan tapahtuu elävää näytelmää. Huomosti hoidettuna niistä tulee joutilaiden maleksimispaisia.

Kävelykatu on katu, jossa jalankulkijalla on etuoikeus ajoneuvoihin nähden. Kävelykatuun kuuluu myös mahdollisuus keraantya joukkoon, ilman että siitä on suurempaa haittaa muille. Ilmapiirin tällaisella kadulla tulisi olla välitön, liikkeiden näyteikkunoiden tulisi olla laadultaan korkeatasoisia, kahviloita, pikkuteattereita, näytelyitä ym. pitäisi olla joukossa. Mikäli katukuvassa on sopivasti puita, istutuksia ja iltaisin valaistusta, ollaankin jo melko lähellä ihannetta, joka meiltä Turussa puuttuu. Lienee niin, että pääväyliä on ajateltu vain ajoneuvoille. Kaupungin keskustassa pitäisi määrätietoisesti pyrkiä levittämään myös katu-käytäviä.

Moraali:

Samalla kun rakentamisella olemme onnistuneet täyttämään niitä tarpeita ja viihtyisyyssvaatimuksia, joita erilaiset ryhmät ovat asettaneet, aikaansaamalla asuntoja, tehtaita, kouluja, sairaaloita, juhlasaleja jne, olemme laiminlyöneet väestön henkisen kauneudenkaipun täyttämisen. Tietoinen pyrkimys sopusuhteisten ja ehjien kaupunkikuvien luomiseen on meissä liian heikko. Teemme numerollisia laskelmia liikenteestä vuonna 2000 ja näpertelemme kaikenlaisten lakipykälien kanssa, mutta suostumme elämään kaupunkimiljöössä, joka on jatkuvasti puutteellinen.

Yhdyskunta rakentuu erilaisista ryhmistä. Pienin yksikö on vain yksi ihminen, pariskunta tai perhe. Joku neropatti on keksinyt tälle ryhmälle sellaisenkin nimen kuin ruokakunta, mikä tahtoo sanoa, että siihen kuuluvat syövät yhdessä. Joskus! Nykyisin taitaa koti pikemminkin olla siinä asuvien yhteinen nukkumapaikka. Nukkumakunta olisikin ehkä parempi perheyksikön nimi.

Perheen luonnollisin kokoontumispaikka on koti: asunto kerrostalossa tai pientalossa. Koti muodostaa tämän ryhmän oman turvaisan sataman.

Sitten on suurempia ryhmiä, jotka kokoontuvat säännöllisesti: koululaiset luokassaan. Työtoverit työpaikassaan: tehtaalta, konttorissa, myymälässä jne.

Pienet lapset kootaan lastentarhoihin, vanhuksset hakeutuvat vanhainkoteihin, sairast hoitetaan sairaaloissa.

Turun Sanomalehti ja Kirjapaino Oy

Turku, Eskelinkatu 3
Puh. 27 814, 11 029, 11 991

Ajanmukainen,
monipuolinen ja
suorituskykyinen
graafinen laitos

Kysykää hintatarjoustamme!

Åbo Tidnings och Tryckeri Ab

Åbo, Eskilsgatan 3
Tel. 27 814, 11 029, 11 991

Tidsenlig, mångsidig
och leveranskraftig
grafisk anstalt

Anhåll om vår offert!

Heinäkuun 7. päivänä v. 1895 turkulainen Aura-lehti ilmoitti Työväen kävelyretkestä Uittamon pattereille. Ilmoitus pitää ymmärtää Auran osalta siltä taustalta, että elettiin juuri ja juuri vielä sitä aikaa, jolloin kielipuolueet, mm. Suomalainen puolue, koettivat pitää työväenliikkeen alaise-
na ja suorastaan kilpailivat työväen suosiosta. Työväen irrottautuminen tapahtui aivan tämän kävelyretkivaiheen jälkeen. Ehkä työväen marssien alulla on ollut jopa vaikutusta työväen itsetunnon kehittymiseen Turussa.

Marssille lähdettiin sunnuntaina siten, että päivällä »kello 1/23 ko-
koontuivat kauppatorille kaupunkimme eli yhdistykset soitto- ja laulukuntineen sekä liehuvine lippuineen». Kyseessä oli eräänlainen vapaa marssi eli »Turun työväen yleinen kävelyretki». Siihen oli kaikille avoin pääsy. Sunnuntaita edeltäneenä lauantaina oli suoritettu marssijärjestyksen arvonta, joka on hauska-
sti tuon ajan eri yhdistyksiä

ryhmien kokouksia ja ammativle-
jiä oli niiden osanottajien toimesta
ryhdytty herättelemään marssihen-
keen. Osastoille oli laadittu »lip-
puja ja ammattimerkkejä». Aura sa-
noo, että kaupungissa oli huomattu,
että Turussa oli »tekeillä jotain suu-
remmoista». Helsingissä oli ehditty
marssia jo samana keväänä, joten
Suomen uranuurtajia ei enää oltu.

Kauppatorilta lähdettiin Uittamol-
le seuraavasti Auran kuvaamana:
»Porilaisten marssin soidessa alkoi
sitten tuo suuri kulkue marssimaan
pitkin Aurakatu sillalle ja sieltä
Kaskenkatua Uittamon kesähuvipai-
kalle johtavaa tietä. Eri yhdistykset
ja ammatikunnat kulkiivat siinä
järjestyksessä, mihinkä luvalla oli-
vat määrätty. Retkeen otti osaa liki-
määräisten laskujen mukaan noin
700—800 henkilöä, mutta ennen-
kuin oli määräpaikkaan päästy, oli
osanottajien luku jo kasvanut tu-
sien marssijärjestyksen arvonta, joka on
hauska-
sti tuon ajan eri yhdistyksiä

leitä, 6) Neiti Maikki Söderlundin
esittämä runo [Kasimir Leinon
»Kansalleni», 7) Opettaja J. V. Kal-
lion puhe ja sitä seurannut eläköön-
huuto raittiusasialle, 8) Raatali
Nantti Laaksosen puhe isänmaalle
työväen puolesta ja sitä seurannut
eläköönhuuto isänmaalle, 9) Puu-
seppä Vessmanin puhe ja 10) S.
Mellbergin esittämä ruotsinkielinen
runo.

Loppuvaikutelmana Aurassa tode-
taan: »Mieliala oli hyvin virkeä ja
käytös perin siivoa. Ainoa, mikä
vähän mieltä huoletutti, olivat pil-
vet, jotka uhkasivat sadetta. Sitä ei
kuitenkaan saatu muuta kuin muu-
tama pisarotto, jotka nekin sentään
pelottivat jokusia lähtemään kau-
punkiin takaisin». Koko marssi ja
juhla vei aikaa yli 4 tuntia, joten
jo ensimmäinen juhla vaati kärsi-
vällisyyttä. Mutta työväki teki noi-
hin aikoihin vielä pitkiä työpäiviä-
kin, joten se jaksoi juhliakin. Au-
rankin mukaan tilaisuudesta pois-

määrä, vaikka ne työskentelivät eri
aloilla, nimittäin Suomen kansan
sivistäminen, kansalli-
stuntteen herättäminen ja
valtiollisen sekä kunnallisen sa-
navallan hankkiminen jokaiselle
täysi-ikäiselle kansalaiselle.» Yhteis-
issä asioissa oli toimittava yhteis-
sesti.

Kun 4-7. 1896 kutsuttiin väkeä
marssiin, ilmoitettiin arvonnassa
marssijärjestykseksi: 1) Työväenyh-
distys, 2) Suutariammattiyhdistys, 3)
»Taimi»-raittiusyhdistys, 4) Maalari-
ammattiyhdistys, 5) Muurariammatti-
tyhdistys, 6) Raataliklubi, 7) Salvu-
miesammattiyhdistys, 8) Puuseppäin-
ammattiyhdistys, 9) Rauta y.m. me-
talliammattiyhdistys ja 10) Toivo II
raittiusseura. Ruotsalaisen puolueen
lapsen »Arbets Vännerin» (Työn
Ystävät) jäsenet olivat myös saaneet
kutsun, jota ei noudatettu.

Vuonna 1896 lähdettiin oirelli-
sesti liikkeelle »yhdistyskentalta». Työväenyhdistysten ja sen ammat-
tiosastojen ulkopuolisia yhdistyksiä
eli marssiin tavallaan »liittyneitä»
olivat raittiusseurat ja raataliklubi.
Rivistö oli nelimiehininen. Liput pit-
kissä tangoissaan näyttivät kuvaajan
mukaan »siroilta ja juhllisilta». Marssin
osanoton arvioitu määrä oli vähentynyt v:sta 1895 (yli 600
henkeä), mutta marssia juhlistivat
työläisnaiset, joiden luku oli 30. Tä-

mä oli ehkä marssin sensaatio, vai-
jätkö seikka epähuomiosta v. 1895
mainitsematta. Matkalla esiintyvät
soitto- ja laulukunnat. Lopulta Uit-
tamolla oli jälleen paljon väkeä »ai-
nakin 3.000 henkeä». Tervehdyspu-
heen piti nyt tunnettu työväenliik-
keen turkulainen uranuurtaja, puu-
seppä K. Hellsten. Soiton jälkeen yli-
oppilas E. Strömfors lausui runon
»Heinäkuun viides päivä». 10-tunti-
sesta työpäivästä puhui opettaja J.
K. Kari, tunnettu työväenmies hän-
kin. Puhe vastaanotettiin hyvä-hu-
doin, jonka jälkeen laulettiin »Ar-
von mekin ansaitsemme». Levysep-
pä Bärmanin lausuman »runosen»
jälkeen piti Turun ja Suomen työ-
väenliikkeen suuri mies tr. N. R.
af Ursin puheen. Se kosketelti kui-
tenkin tällä kertaa »nauttimisyhdis-
tyksiä». Aura ei sitä edes kommentoi.
Muutakin ohjelmaa vielä oli.

Ohjelma tuntui sekavammalta kuin
v. 1895. Juhlittiin kuitenkin, virvok-
keita ja kahvia nauttien, »kaikessa
ystävyydessä ja veljellisyydessä». Jyrkin
oli faktori J. Salmisen, turkulaistyöväenpolitiikon, puhe ääni-
rajoituksesta. Jokaisella tulisi olla
vain yksi ääni. Kielipuoluemiesten
ehdotus: ylin raja 10 ääntä ei ollut
»työkansan» toivomusten mukainen,
eikä auttaisi sitä yhtään. Tämän pu-
heen päätyttyä laulettiin urkuri
Lindströmin johdolla paljastetuin
pään Maamme-laulu, johon päättyi
ohjelman »virallinen puoli». Juhlaa
seurasi »nuorisoin tanssietki», joka
päätyi klo 10 paikkeilla illalla. Mut-
ta olihan keskikesä valoisine öi-
neen. Kotiin palatessa saatiin vähän
sadetta niskaan.

V:n 1896 juhlassa ei »ainoatakaan
juopunutta näkynyt paikalla, eikä a-
sopua rikottu».

KUN TURUN TYÖVÄKI RYHTYI MARSSIMAAN

Fil.maist. OLAVI KOIVISTO

kuvaava: 1) Työväenyhdistys, 2) Sa-
tamatyöntekijäin ammattiyhdistys,
3) Puusepät, sorvarit ja kuvanveis-
täjät, 4) Kirjapainajat, 5) Raittius-
yhdistys Toivo, 6) Muurarit, 7) Rait-
tiusyhdistys Taimi, 8) Metallityön-
tekijät, 9) Suutarit, 10) Salvumichet
ja 11) »Raatalilupit».

On vaikeata sanoa, olisiko tähän
ensimmäiseen mielenosoitusmarssiin,
joka ei ollut vielä oikeastaan
tarkoin tähdätty mielenosoitusmarssi,
vaan »kävelyretki» eli siis virkistys-
muoto, niin innokkaita mene-
mään, että arvonta johtui kaikkien
halusta asettua ensimmäiseksi, ehkä
viimeiseksi, mutta demokraattista
ja tasapuolista arvontamenet-
telyn on katsottava olleen. Marssia
edeltäneenä viikkona oli pidetty

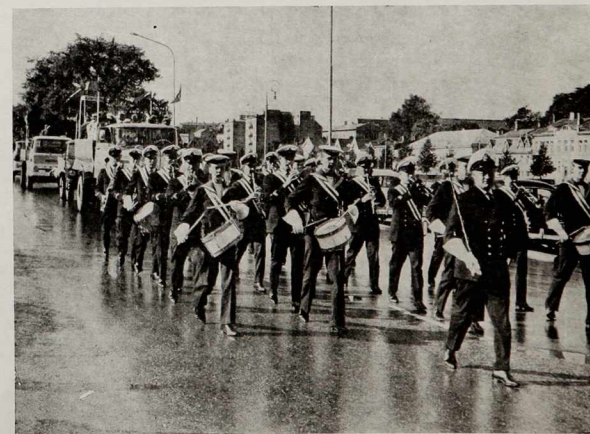
nen kansan joukko. — Retkeläisiä
odottamaan oli Uittamolle kerää-
ntynyt suurpaljous väkeä. Mutta
Uittamolle ei tultu tuolloin vain
kävellen, sillä liikennettä välittivät
myös »höyryvenect» Flink ja Helmi.
Loppuarvio väestä oli n. 3.000—
4.000 henkeä. Tätä voi pitää tuon
ajan oloihin nähden todella loista-
vana saavutuksena.

Somasti koristetun juhlapaikan eli
»huvipaikan» ohjelma oli seuraavan-
lainen: 1) Yleisöä kokoava fanaari,
2) »Työväen kilvellä koristetulta pu-
hujalavalta» pidetty tervehdyspuhe,
pitäjänä pankinkassööri K. A. Hell-
man; puhe päättyi yhteiseen »elä-
köönhuutoon työväenliikkeelle», 3) Lau-
lua ja soittoa, 4) Ylioppilas V. A. Marjasen puhe, 5) Laulun säve-

tuttiin »virkistynein mielin ja sydän
toivoa täynnä. Sillä tällainen retki
oli omiansa herättämään innostusta ja
yhteishenkeä kaupunkimme työ-
väessä».

Mielenkiintoista on havaita, että
juhla pyrki olemaan kaikkia tyydyt-
tävä. Hellmanin puheessa kuvattiin
työväen oloja ennen ja nyt, v. 1895,
parannuksia ja edistystä, ylioppilas
Marjasen puheessaan kertoili »niis-
tä vastuksista, joita suomalaisten on
ollut voitettavana taistelussaan
oman kansallisuutensa ja sivistyspy-
rintöjensä edistämispuuhissa sekä
kosketelti niitä syitä, joitten perus-
tuskella äänirajoitusta vastustetaan». Hänen mukaansa kaikilla »suoma-
laisen puolueen helmoissa synty-
neillä yhdistyksillä oli sama pää-

Varuskuntasoittoakunta
kärjessään kulki Turun
päivän
teatterikulkue
pitkin keskikaupungin
katuja.

Kauppatorille kokoontuneen monituhantisen turkulaisjoukon saapuilla ollessa. Avauspuheessaan hovioikeudenneuvos Berg korosti Turun-päivän merkitystä turkulaisen yhteiskunnalluvuudentunteen vahvistajana sekä koskettelit toisaalta päivän teeman pohjalta kuvaama- ja teatteritaiteen nykyongelmia ja tulevaisuudennäkymiä Turussa.

Puoli tuntia ennen virallista avustilaisuutta Turun Kaupunginteatterin edestä lähtenyt ja Tuomiokirkkosillan kautta kiertänyt teatterikulkue oli ennättänyt jo ennen kahta-toista järjestäytyä Kauppatorin Yliopistonkadun puoleiselle sivulle, jonne oli pystytetty näyttämö Paavo Liskin ohjauksella näyteltävän ja hänen kokoonpanemansa Aurojoki-antologian esittämiseksi. Matti Pihlajan suunnitteleman kulkueen neljantoista kuorma-auton lavalla nähtiin Kaj Puumalaisen lavasteissa henkilöohjaimoja Turun Kaupunginteatterissa ja Abo Svenska Teaterissa nähdystä näytelmästä. Mukana olivat Nummisuutarit, Seitsemän veljestä, Hamlet, Romeo ja Julia, Anni-mestariampuja, Kaksi kiikkulaudalla, Prinsessa Ruusunen, Perämies Karlsson, Lumikki, West Side Story, Lepakko, Kolme sisarta, Punahilkka ja Täällä Pohjantähden alla. Yleisön tehtävänä oli tunnistaa näytelmät ja samalla näin osallistua teatterikilpailuun. Lähes 200 osallistujasta saatiin nimitettyä. Kulkueita johti Turun Varuskuntasoittokunta, antologian esittävät molempien vakinaisten teattereitten taiteilijat.

Päivän ohjelmaa oli itse asiassa alkanut jo aamulla kello yhdeksältä, jolloin apulaiskaupunginsihteerit varatuomari Paavo Mäkinen avasi Turun kaupungin omistamien taiteetosten n. 200 työtä käsittävän näyttelyn Taidemuseossa. Näyttely suljettiin 25.9. klo 9.30 apulaiskaupunginjohtaja Ahti Järviä avasi kaupunginteatterin lämpöissä Juha Lukan ja Gunnar Clémentin suunnitteleman turkulaisen teatterin kehitystä ja saavutuksia kuvaavan näyttelyn, mikä sai jo ensimmäisenä aukiolopäivänsä satojen turkalaisten mielenkiinnon osakseen. Tämä näyttely oli nähtävillä syyskuun loppupuolella. Vielä kolmasikin näyttely avattiin aamutunteina: Turun Taidemuseon intendentin, maist. Erik Bergh avasi klo 10 Turun Taiteilijaseuran huoneistossa mielenkiintoisen Turku-aiheisten maalauksien näyttelyn, joka oli avoinna 22.9. asti. Klo 10 alkoi myös viimeistä sijaa myöten täynnä olevassa Turun Tuomiokirkossa Turun-päivän juhlamallipalvelus, jossa saarnasi rovasti Väinö E. Hyvönen, liturgina past. Olavi Hyvönen.

Kaupunginarkkitehti A. S. Sandelin selosti klo 13.30 Sampoalinnan myllymälle pystytetyn piirroksen avulla maen juurelle nousemassa olevan Aaltosen museon rakennusvaiheita. Museon näyttelysaliin sekä jähennökseen Väinö Aaltosen kuloa-asteissa sijainneista ateleista ja kirjastoista tullaan si-joittamaan n. neljäkymmentä mestarin veistosta ja maalauksia ja grafiikkaa sekä kirjastomateriaalia.

Myöhemmin toteutetaan myös ajatus biologisen museon ja akvaariolliittamisesta museorakennukseen kuvanveistajamestarin itsensä hyväksymien suunnitelmien mukaisesti. Taidemuseossa n. 300 henkeä käsittävä ryhmä tutustui klo 15 taiteilija Osmo Laineen opastamana valikoituun kaupungin taidekokoelmaan sekä nuorten taidekilvan töihin. Tilaisuuden päätteeksi nuoret taiteilijalanalut vastaanottivat kulta-, hopea- ja pronssimitaloja parhaista töistään. Turun teattereilla oli iltapäivä- ja iltanäytäntönsä, Turun kaupunginorkesterilla klo 17 Turun-päivän konserttinsa Konserttitalossa, johtajana Paavo Rautio, solisteina Hilkka Lehtinen ja Kalle Linnoja. Amatöörinäytäntöistä Turun nuorisoseura, Turun Vapaateatteri ja Opistoteatteri olivat järjestäneet näytännön.

Harrastelijaateatterien tehtäväksi oli uskottu myös Turun-päivän iltajuhla klo 18 Urheilupuistossa. Se avasi kunnallisuuden Johannes Koikkalainen kosketellen puheensa teatterin tehtävää kotiseudun viihtyisyyden luomisessa. Esityksistä vastasivat Turun Työväenopiston tanhuryhmä, Teräksen Näyttämö, Kisa-veikkojen Näyttämö, Taimon Näyttämö ja Nummenmäen Työväen Näyttämö, musiikista huolehtivat Maarian PK:n ja Turun Metsänkävijöiden soittokunnat. Juhla ja samalla tämänvuotuisen Turun-päivä päättyi komeaan ilotulitukseen ja Urheilupuiston takakentälle järjestettyihin nuorisotansseihin, jossa rytmiantajana oli Raffu Valtonen orkesteri.

Edellisistä Turun-päivistä poiketen TV-2 seurasi päivän ohjelman kiinteästi, mm. Turun-päivän avaus, Aurojoki-antologia ja Varuskuntasoittokunnan iltapäiväkonsertti Sampoalinnan paviljongissa nähtiin kuvauruudessa. Erityisellä mielenkiinnolla lienee seurattu Turun kaupungin isille Sampoalinnan ravintolaan järjestettyä kyselytuntia, jossa altavastaajina olivat kaupunginjohtaja Väinö J. Leino, valtuuston puheenjohtaja J. Koikkalainen, varapuheenjohtajat L. Orell ja Uutu Palaja, teatterinjohtaja Kalervo Nissilä ja verojohtaja Lauri Järnne.

Varsinkin nuori polvi näytti innolla nauttivat kaupungin kulkuneuvojen tarjoamasta ilmaisesta kyydyksestä vanhempien turkulaisien suunnatessa tuhatlukuisina kulkunsa ilmaisen sisäänkäsyn tarjontaan museoihin. Kävijän luku oli suoraan tutustui kuuden tunnin aikana n. 13.000 henkeä, määrä, jollaista ei milloinkaan aikaisemmin ole tavoitettu.

Turkulaisen teatterin juhla-vuosi

Maamme teattereiden katsojamäärän kehitys viime näytäntövuonna ei ollut suotuisaa. Kokonaistilanne oli laskusuuntainen ja monissa teattereissa jouduttiin kokemaan tuntuvaakin yleisökatoa. On ilahduttavaa todeta, että Turun Kaupunginteatteri pystyi sijoittumaan niiden harvojen teatterien joukkoon, joissa katsojamäärät yleisistä suunnasta poiketen osoittivat kasvua. Viime näytäntövuoden katsojamäärä oli 123.339. Lisäys edelliseen vuoteen verrattuna oli 8.176, siis varsin tuntuva. Katsojamäärä jäikin vain vähän puuttumaan tähänastisesta huippuluvusta (124.797), joka saavutettiin näytäntövuonna 1962–1963. Maininta myös tulee, että Abo Svenska Teaterissa lisääntyi katsojaluku merkittävästi, joten taaksejäänyt vuosi on ollut menestyksellisen koko turkulaisrintamalla.

Kulmassa oleva näytäntövuosi käy vahvojen teatterihistoriallisten tunnusmerkkien alla. Viisikymmentä vuotta sitten luotiin suurella intoimella perusta suomenkielisen ammattiteatterin aikaansaamiseksi tähän kaupunkiin. Aikakirjojen mukaan tehtiin turkulaisen ammattiosastojen edustajien kesäkuun 27 päivänä 1916 pidetyssä kokouksessa lopullinen päätös Turun Työväenteatterin Kannatusyhdistyksen sääntöjen hyväksymisestä, asiaa jo marraskuussa 1915 valmistelemaan asetetun väliaikaisen toimikunnan ehdotuksen mukaisesti. Tehty päätös

merkitsi samalla ensimmäisen ammattivoimin toimivan suomenkielisen teatterin perustamista Turkuun. Samassa kokouksessa väliaikainen toimikunta saattoi myös ilmoittaa kutsuneensa perustetun teatterin ensimmäiseksi johtajaksi näyttelijä Wilho Ilmarin Helsingistä. Varajohtajaksi kiinnitettiin rouva Litja Ilmari, ja hänen lisäkseen kymmenen mies- ja kahdeksan naisnäyttelijää. Perustetun teatterin nimeksi vahvistettiin Turun Työväen Teatteri, vastaahtodotuksen -- Kansan Teatteri -- jäädessä äänestyksessä tappiolle. Varsinainen teatteritöy saatiin yllättävän nopeasti käyntiin, sillä harjoitukset aloitettiin jo heinäkuun alkupuoliskolla. Avajaisnäytännössä, joka pidettiin Turun Ruotsalaisen Teatterin talossa 26.8. 1916, esitettiin Aleksis Kiven »Kullervo»-näytelmä Wilho Ilmarin ohjaamana ja hänen esittäessään myös näytelmän pääosan.

Lähtö oli tapahtunut ja paria vuotta myöhemmin perustettiin Turkuun jo toinen suomenkielinen ammattiteatteri, joka alkusi toimi Turun Suomalaisen Teatterin nimellä. Sen johtajana oli Wilho Ilmari vuosina 1919–1934.

Juhlavuosi tulee eri muodin avyttämään näytäntövuoden toimintaa. Sen ensimmäisenä ilmauksena oli 18.9. vietetty Turun-päivä, joka kulki voimakkaasti teatteritaiteen merkeissä ja jonka ohjelman suunnitteluun ja toteuttamiseen teatteriemme henkilökunnat monin muodoiin osallistuivat, Juhlavuoden tapahtumiin liittyi arvokkaalla tavalla myös Turussa pidetty Pohjoismaiden Teatterikongressi. Varsinaiset

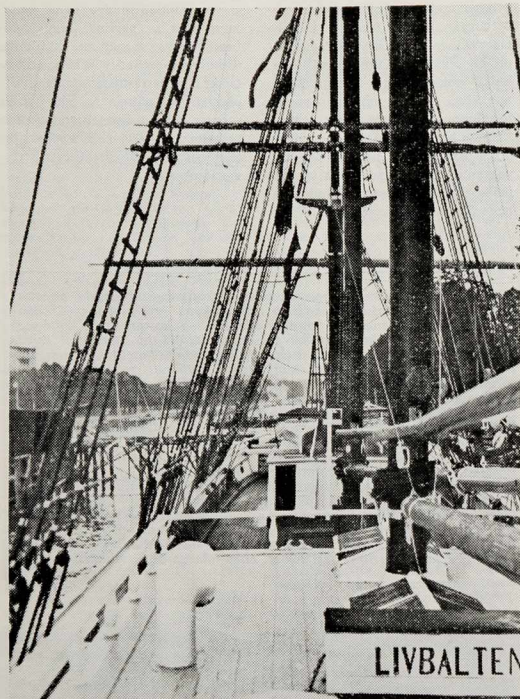
50-vuotisjuhlallisuudet ovat joulukuun 9. ja 10. päivinä, johon mennessä myös saanemme käsiimme turkulaisen teatterityön historiallista taustaa ja harrastustoimintaa nyky-päivään asti esittelevän sekä Turun suomenkielisten ammattiteattereiden vaiheita selvitävän ja kaupunginteatterin tullen rakentamisesta kertovan teoksen.

Pentti Lehtonen

Turun kulttuurilämään monitahoisesti vaikuttaneen säveltäjän, director musices Sune Carlssonin kädestä kirposi kynä syyskesällä 1966. Hän jätti ennen kuolemaansa toimitukselle ohjeisen kuvan, jonka johdosta aikoi kirjoittaa lehteemme kuvauksen, mikä jäi suorittamatta. Kuva esittää n. puoli vuosisataa sitten tapahtunutta »Taiteilijain Salongin»-nimisen kahvilan viikköistilaisuutta talon Eerikim. 17 yläkerrassa. Perustaja oli johtaja Juhla Fr. Korhela, joka nähdään istumassa etualalla oikealla. Taiteilijat saivat ripustaa senille maalauksiaan näyttelyiksi — kai ensimmäinen tällainen mahdollisuus ainakin Turussa. Toimitus on voinut tunnistaa kuvasta seuraavat kuvataiteilijat: pöydän takana keskellä on Anton W:son Lindfors Helmi-rouvansa kanssa, tämän vieressä Edwin Lyden ja pöydän päässä oikealla J. H. Ekelund, jonka takana seisoo Ragnar Ungern. Lindforsin takana seisoo Ilmari Kajjala ja hänestä oikealle Weikko Puro. Muista läsnäoleista olemme tunnistaneet seuraavat: äärimmäisenä vasemmassa seisoo kouluneuvos Niilo Kallio, Lindforsin vieressä istuu lakitkand. Antti Mikkola, Puron vieressä seisoo kirjallija Fontus Artu ja pianoa nappaa Sune Carlsson. Hyvät turkulaist: oikauskua tunnistusvirheemme ja kertokaa, ketä muuta on kuvassa. Puhelintiedot joko 19 575 tai 16 011. Ehkä joku muistaa vihkimäjäjankin!

Tilatkaa
SUOMEN
TURKU

Utsikt över museiskeppet
Sigyns däck.

SJÖHISTORISKA MUSEET VID ÅBO AKADEMI

SVEN ANDERSSON

Sjöhistoriska museet vid Åbo Akademi grundades år 1936. Verksamheten skulle upprätthållas med avkastningen från för ändamålet donerade medel. Tillkomsten av museet väckte rätt stor uppmärksamhet. Sjöfarande och vänner av segling hade länge väntat på att något skulle göras för att tillvarata minnen av vår sjöfart såväl i äldre som i nyare tid. Föremål och arkivalier av olika slag överlämnades i överraskande stor mängd till museet. Dessutom kunde rätt mycket förvärfvas genom köp. Rum för samlingarna upplåts i en stenbyggnad inne på gården Stora Tavastgatan 30.

Vid krigsutbrottet 1939 avbröts verksamheten för flera år framåt. Samlingarna fördes till annan ort, främst till Masku, men även till Sverige. Vid ett bombnedsåg sprängdes fönstren i museibyggnaden,

varefter värmeelementen frös sönder. När verksamheten efter kriget återupptogs, flyttades samlingarna till den Thoméiska gården, Samppalinagatan 3. Här kunde museet disponera över 5 rum. Byggnaden var emellertid i så dåligt skick att den inte höll värmen vintertid. Först 1959 löstes lokalfrågan på ett någorlunda tillfredsställande sätt. Åbo Akademi upplåt då 4 rum i Statsvetenskapliga Fakultetens hus Ge-

zeliusgatan 2. Här fick de värdefullaste föremålen och arkivalierna en säker förvaringsplats. En del av dem kunde ordnas upp och göras tillgängliga för besökare. Trångboddheten är dock alljämt mycket besvärande.

Genom penningvärdets starka försämring har medlen för köp och löpande utgifter krympt avsevärt. Insamlingsarbetet har dock fortgått, om också inte i önskvärd omfattning. Till de intressantaste föremålen i ett sjöhistoriskt museum hör modellerna. Men de är mycket dyra att bygga. Åbomuseet äger ett sextiotal, av vilka dock endast en tredjedel är av verkligt hög klass. Samlingen omfattar segelfartyg, ångbåtar och fiskebåtar. Modellbyggena har i stor utsträckning möjliggjorts genom särskilda donationer. Främst som gåvor har fartygsinventarier och navigationsinstrumentförvarvats. Hit hör bl.a. galjonsbilder, nakterhus, skeppsklockor, kompasser, sextanter, loggar och kikare samt olika slags arbetsredskap.

Ett stort intresse erbjuder tavlorna av våra skepp ute på havet och i främmande hamnar. Även om de är schematiskt målade har de stora likheter med de fartyg de föreställer, och ofta är de de enda minnen som finns kvar av dessa. Museet har omkring 150 jämförelsevis högklassiga målningar av finländska skepp, den äldsta daterad 1775.

Då museet vill tjäna vetenskaplig forskning — det är desutom knutet till en högskola — har insamlingen av arkivalier ansetts vara särskilt viktig. Dess loggbokssamling torde vara den största i sitt slag i Norden. Omkring 1 000 av loggböckerna har förts på segelfartyg under 1800-talet. Dessutom äger museet rätt stora samlingar av sjökort, fartygsritningar och fotografier samt olika slags handlingar rörande sjöfarten såväl i äldre som i nyare tid. Under sina första år utgav museet ett tiotal smärre publikationer. Av brist på medel har det inte varit möjligt att fullfölja denna viktiga del av verksamheten.

Sjöhistoriska museet vid Åbo Akademi är ännu ett litet museum. Detta gäller i särskilt hög grad föremålsbeståndet. Museet är också mycket litet känt bland den stora allmänheten. Sannolikt är inte ens alla åbabor medvetna om dess existens. För Åbo har sjöfarten dock

under århundraden varit en huvudnäring och samtidigt en mäktig förmedlare av kulturintryck. Också den åboländska bygden präglades i äldre tid i hög grad av denna näringsgren. Att Åbo skall ha ett eget sjöfartsmuseum är därför både naturligt och nödvändigt. Men för att ett sådant museum skall kunna påräkna ett allmänna intresse och för att verksamheten skall kunna ges önskvärd omfattning krävs en museibyggnad. Samlingarna måste få ett eget hem.

MUSEISKEPPET »SIGYN»

År 1939 köpte museet skonertsskeppet »Sigyn av Wårdö». Köpet möjliggjordes genom en särskild donation. Priset var 50 000 mark. Den 30 juni bogserades skeppet in i Åura å, där plats välvilligt och avgiftsfritt upplåtits vid östra kajen omedelbart nedanför Martinsbron.

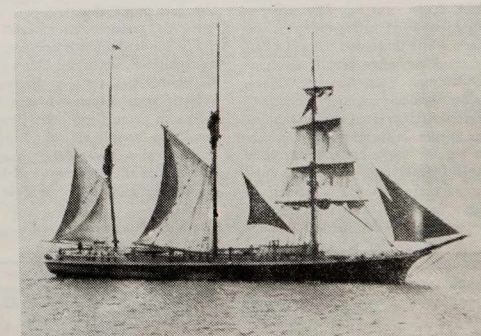
Museiskeppet »Sigyn» är numera känt i vida kretsar i vårt land och i Norden över huvud taget. Också i England och Amerika har det blivit uppmärksammat. Några uppgifter om fartyget torde dock vara på sin plats.

»Sigyn» byggdes på Camla Varfvet i Göteborg 1887. Materialet var furu, ek och pitchpine, dimensionerna 45,50 m × 9,04 m × 3,79 m och lastförmågan något över 500 ton d.w. Ursprungligen var skeppet riggat som tremastad bark, d.v.s. med råseglstackling på fock- och stormast. »Sigyn» var ett av den svenska segelflottans vackraste far-

tyg och gjorde sig känd för sina snabba resor. Den första resan företogs 1888 — så vitt man vet till Kina. Under de fem följande åren seglade skeppet enbart på utomeuropeiska vatten. I bötjan av 1900-talet gjordes resor från europeiska hamnar till Sydamerika, Mexiko, Västindien, Kanada och Afrika.

»Sigyns» första ägare var George Douglas Kennedy i Göteborg. År 1905 köptes skeppet av ett rederi i Halmstad, år 1918 förvärfvades det av sjökapt. K. T. Jonasson och tre år senare av Salsäkers ångsåg i Råå. År 1925 övergick det till Siegfried Ziegler i samma stad. Efter Zieglers död sålde hans änka »Sigyn» till Wårdö socken på Åland. Köpare var sjökapt. Arthur Lundqvist och priset 20 000 kronor. Köpebrevet undertecknades den 20 mars 1927. »Sigyn» hade nu förvärfvats till vårt lands på sin tid främsta sjöfartssocken. Den lilla skärgårdskommunen med omkring 1 000 inbyggare ägde t.ex. 1912 inte mindre än 50 segelfartyg på sammanlagt 28 746 netto ton. Kapt. Lundqvist sålde 1935 »Sigyn» till en annan wårdöbo, Fredrik Eriksson, för 70 000 mark. Under hela sin Wårdö-tid gick »Sigyn» i fraktfart endast på Nordsjö- och Östersjöhamnar. Sin sista resa gjorde hon 1937.

I stort sett var »Sigyn» ett lyckosamt fartyg. Under sin långa segeltid råkade hon dock ut för flera haverier. Det svåraste inträffade den 4 december 1913. »Sigyn» låg förtöjd på Dybingens redd, men drev i en

Sigyn på väg in till Mariehamn 1936.

orkanartad storm i land efter att först ha kolliderat med barkskeppet "Anders av Helsingborg". Fartyget flottogs redan följande dag men kon- demnerades och bogserades till Råå. Reparationerna blev mycket om- fattande. Rigen fick sitt nuvarande utseende, med råselgstäckling en- dast på fockmasten.

"Sigyn" har legat som museifartyg i Åbo 27 år. Underhållet av skeppet har föranlett många allvariga be- kymmer. Museet och Akademien har inte haft några anslag för kon- servering och reparationer, varför medel för detta ändamål årligen måst skaffas från annat håll. Julen 1939 blev riggen mycket illa skadad av splitter från två bomber. Under hela krigstiden stod konserverings- medel inte att få. Dessutom måste skeppet då lämnas utan nödig till- syn. En grundlig reparation var där- för ofrånkomlig efter kriget. Tack vare benäget bistånd av en del re- derier och bolag blev det möjligt att åren 1946–49 förnya en stor del av riggen och att reparera det skadade akterskeppet. Även seglen fick nödig översyn. År 1950 togs skeppet upp på slip. Sigyn var nu åter i jäm- förelsevis gott skick.

Sommaren 1954 var "Sigyn" under sju veckor uthyrt till ett filmbolag, då filmen "Laivan kannella — Sång under segel" inspelades. Bland annat företogs en kryssning på Erstan. Tack vare de efter kriget utförda re- parationsarbetena kunde skeppet omedelbart och utan vidlyftigare förberedelser ställas till filmbolagets förfogande.

I slutet av 50-talet förnyades kajut- taket och kryssmasten. Också för dessa reparationer erhöles hjälp utifrån. Sedan 1957 har Åbo stad be- viljat ett årligt understöd på 1 500 mark. Detta understöd har vid sidan av inträdesavgifterna varit en myc- ket kannbar hjälp. Senare är visa- de det sig dock, att mera omfattande reparationer åter var ofrånkom- liga. Nedre delen av stormasten och ett par rår måste förnyas och hela riggen överses. Dessutom måste upp- komna läckor tätas. För arbetena i riggen beviljade Åbo stad ett en- gångsanslag på 5 000 mark. Med des- sa medel blir det möjligt att åter sätta master, rår och tackling i nå- goriunda gott skick. De viktigaste arbetena torde kunna slutföras våren 1967.

Tack vare välvilligt bistånd av Oy Wärsilä Ab Abovarv kunde

"Sigyn" dockas sistlidne sommar. Med tillfredsställelse kunde man konstatera att bordläggningsplankor- na fortfarande var friska och nätar- na täta. En grundlig översyn var emellertid påkallad: tvärskarvarna diktades, botten beströks med kon- serveringsmedel och förhydnings i vattenlinjen förstärktes. Dockningen var av stor betydelse för skeppets fortbestånd.

"Sigyn" är i sitt slag det sista be- varade träbygdda segelfartyget som har gått i fraktfart på världshaven och ett av de få minnesmärkena över en gången epok i de seglande fartygens historia. Med beklämning konstaterar museimän och vänner av sjöfart, att det i hela världen finns så ytterst få segelfartyg beva- rande i det skick de befann sig, då de gjorde sin viktiga insats att för- medla varor och kulturimpulser mellan olika länder. "Sigyn" har kvar hela den gamla inredningen. Här är det ännu möjligt att få en uppfattning om hur sjöfolket förr levde och bodde ombord.

"Sigyn" hör till en typ av fartyg som förekom allmänt i Norden un- der segelsjöfartens dagar. Skepp av detta slag byggdes i stort antal i vårt land. Icke minst därför äger vi museifartyg ett betydande, oomtvistligt värde, ett värde som blir allt mer uppenbart för varje år som går. Att rädda "Sigyn" för fram- tiden är en viktig uppgift, en kultur- förpliktelse.

Den stora allmänheten — detta gäller inte bara Åbo — har under de senaste åren visat ett växande intresse för "Sigyn". Antalet be- sökare stiger numera till 7 000 å 8 000 under de fem sommar månader skeppet öppethålles. "Sigyn" har blivit en turistattraktion, och hon skulle bli det i ännu högre grad, om tillräckliga medel funnes för under- hållet. Många är de segelfartyg av "Sigyns" storlek och typ som haft Åbo som hemort och ännu flere de som legat förtöjda vid stränderna av Aura å. Man vågar därför hoppas, att skeppet allt framgent skall kun- na bevaras som en av vår stads se- värdheter.

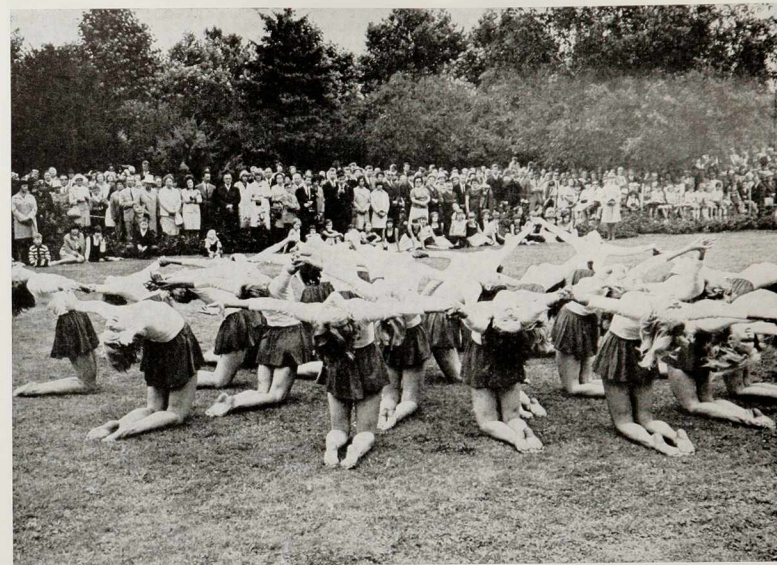
ÅBO, VÅR STAD
PRENUMERERA

Turkulaiset voimistelijattaret ruusujen kaupungissa

Zweibrücken — die Stadt der Ro- sen — sijaitsee Rheinland-Pfalzin alueella lähellä Ranskan rajaa. Huo- limatta pienuudestaan — 34.000 asukasta — on kaupunki saarland- palzilaisen talous- ja kulttuurie- lämän keskus. Zweibrückeniäisiä te- ollisuustuotteita m.m. kenkiä mark- kinoidaan kautta maailman. Kau- pungin maantieteellinen asema rik- kaine näköaloineen antaa sille kan- sainvälisen leiman. Ilmasto on lem- peä ja terveellinen koska kaupunki sijaitsee vuoristoseudulla. Asukkaat ovat vilkkaita, hyvin iloisia ja vie- raanvaraisia. He ovat suurimmalta osaltaan katolilaista uskontoa tun- nustavia, mikä lyö oman leimansa kaupungin mentaliteettiin.

Palatessaan Wienin Gymaestra- dasta kesällä 1965 antoi Suomen Voimisteluliiton 200-henkinen jouk- ke näytöksen Zweibrückenin uu- dessa koossa Westfalz-hallissa. Näytös toteutettiin paikallisen ur- heiluseuran kutsunoma ja järjestä- mänä. Tilaisuus onnistui puolin ja toisin yllä odustuen. Arvostelut oli- vat suoraan ylistäviä. Samalla si- netoitiin suomalais-zweibrückeni- läinen ystävyys, sillä vierailun takana oli itse kaupungin johto. Mukana oli myös noin nelisenkymmentä tur- kulaistyttöä. Heidän esityksensä jäi- vat ilmeisesti zweibrückeniäisten mieleen, koska tämän vuoden huh- tikuussa tuli kutsu suoraan Turun Urheiluliiton työlle saapua heinä- kuun 16–17 päivinä Zweibrückenin traditionaalisille "Ruusujuhille" esiintymään.

Kutsu tervehdittiin suorella rie- mulla ja mielenkiinnolla voimiste- lijatyttöjen keskuudessa. Huolimatta Suomen Suuriskoien antamasta "täystyöllisyydestä" ruvettiin heti tuumasta toimeen ja matkalle il- moitautui ilmi-autollinen joukko eli kaikkiaan 33 voimistelijaa. Psy- sähdyspaikat olivat Kööpenhaminassa ja Hannoverissa, joissa majoitettiin nuorisotalojen. Edellisessä paikassa tutustuttiin pohjoismaalaiseen "mo- dermiin" nuorisokuriin ja jälkimmäi- sessä saksalaiseen järjestykseen. Mo- lemmat olivat omalta osaltaan elä- myks työllemme. Suurmaalman lii- keppe, huomattavien historiallisten paikkojen ja maailmankaupunkien läpikäyminen olivat työlle nel- jättäviä sulatettavia suupaloja — kun- tien myie kansainvälinen ihmisvii- peli. Matka edistyi ennenarvaamaton- ta vauhtia usine maisemineen ja elämyksineen. Maailman pienuude- sta kertoivat autotien varrella poimi-

Turun Urheiluliiton työt Zweibrückenin Rosengartenissa 17.7. 1966 esittämässä »Suihkukaivoa».

tut suomalais-turkulaiset "litaajaj" sekä pysähdysasemilla vilisevät mei- kalaiset turistit.

Palzin alueen voimistelualmen- taja ja zweibrückeniäinen "man- agerimme" Hans Scher oli kahden poikansa kanssa meitä vastassa Pflungstadiassa asti, eli 200 kilome- trin päässä määräpaikasta. Illan suu- sa 15.7. otettiin iloinen joukueem- me vastaan ruusiin ja lauluin Fest- hallin edustalla. Vastassa olivat jo edelliseltä vuodelta tutut zweibrü- ckeniläisvoimistelijattaret Hildegard Sieberin johdolla, sekä kunkin ty- tön tilapäisvanhemmat. Kaikki ma- jottiin näet perheisiin ja sepa vas- ta oli mielenkiintoista. Näin joukui myös joukkueen kielitaito koetu- kelle. Työt selvisivät suoraan kii- tettävästi saksalais-englantilais-ran- skalaisella sanavarastollaan.

Perjantai 15.7. oli varattu vierai- lulle ja harjoituksille. Hetti aamulla ajettiin Dorndorfin kentähtaille. Sieltä lähtivät kaikki työt kuumii lahjakengät jalassa. Zweibrückenin kuulusuissa, romanttisen kauniissa ruusutarhassa eivät esiintymisharjo- tukset edistyneet pitkällekkään, sillä ne keskeytettiin puolentuonin väli- ajoin jäätelö- ja kahvitarjoiluilla. Vieraanvaraisuus, ystävällisyys ja vastien "ristitulen" olivat suoraan ohjelman monipuolisuus oli suoraan mielenkiintoisella. Pflazi- laiset ovat hyvin temperamenttisia ja mukansattempavia ihmisiä. Heidän joukossaan viihtyi ja heilla on to- della "aurinko suosiinassa", kuten he itsekin sanovat.

Lauantai-illan 16.7. ruusutanssiai- set, joka on Zweibrückeniäinen vuosi vuodelta toistuva hieno juhla, muodostui tutustuttuun uumailak- si. Suurin, empiirijäisiin pukui- hin sonnustautunut Auran rantojen neidot saivat kunnian avata tilai- suudet poloneesseilla paikallisten nuorukaisten daameina. Koko illan olivat tyttömme juhlan keskipiste-nä esiintymisineen. Heidän pohjois- maalaisten vaaleutensa ja raikkau- tensa herätti huomiotta sen parhaan- massa muodossa. Itse kaupungin yli- pormestari Oscar Muntzinger ojensi arvokkaita lahjoja joukkueelle ja hä- nen kiitospuheensa olivat vertaansa- vailla. Zweibrücken ja Turku tun- tuivat olevan naapureita tuhansien kilometrien takaa.

Kokonaista 12 000 katsojaa seurasi tyttömme esityksiä sunnuntaina 17.7. "Rosengartenin" ulkoilmajuh- lassa. Lattiapintana oli 50×40 suu- ruinen ruohokenttä, jota ympäröi- vät maailman kauneimmat ruusuis- tukset, lintulammikot, syppesit ja — suihekuvot sinfonioineen. De- koratit olivat siis ainutlaatuiset, il- ma lämpimän hievelvä. Musiikin- opettaja Ritva Tiitola brileerasi tai- natavana säestäjänämme kauniissa Munsalanpuvussa ja joutui valoku- tumman pimeäksi illaksi haikaisvi- ne ilotulitukseen, jonka loisteissa työt vielä kerran voimistelivat ja allekirjoittanut joutui yleisön pyyn- nöstä yhä uudestaan ja uudestaan puhumaan mikrofoniin — suomea.

Kielemme soi heidän korvissaan kuulemma kerrassaan kauniina. Maanantaina 18.7. oliin ikämuis- tettavalla kiertoreitillä Pflazin vii- niryplerinteillä. Matkan pään oli vierailu Anweilen urheiluoipistossa. Päivä huipentui jäähyväistanssiai- siin, jossa tyttömme tanssivat sai kerrankin vastineensa sikäläisten voimistelijaopikien taholta. Ruusu- yhdistyksen puheenjohtaja, arkkitehti Herman Schmidt kohdisti hy- vin valitut sanansa voimistelumme ja vierailumme ylistyksi. Verei- nigten Turnerschaft Zweibrücken' in puheenjohtajat Ernst Anstatt ja Karl Stücklen toivoivat jatkuvia ur- heilytehtäviä kaupunkiemme nuor- ten kesken.

Lähtöaamu eli tiistai 19.7. oli sumuinen ja sateinen. Se kuvasti haiketta, millä turkulaisytytöt ero- sivat rakkaaksi käyneestä "Ruusu- jen kaupungista". He olivat pyrki- neet parhaalla tavalla edustamaan kotikaupunkiaan ja maataan. Samat työt ovat lukuisia kertoja esiinty- neet kotona Turussa saamatta mil- loinkaan sellaista tunnustusta kuin kaukana Euroopan sydämessä sijai- tessaan Zweibrückenissä. Tulko- kin siksi kaikkien turkulaisen tie- roon pflaziisvalmentaja Hans Schererin tytoillemme lausumta kii- hyväissään: "Hyvät voimistelijaat- te! Olette olleet maallenne yhtä hy- viä lähettiläitä kuin sen korkeimmat diplomaattit konsanaan."

Lahja Salviander

Turussa 53.000 asuinhuoneistoa

Päivälehdistä saadaan tavan takaa lukea, että rakennustoiminta Turussa on vilkkaampaa kuin koskaan aikaisemmin. Tämä ala on tunnetusti erittäin suhdanneheikkoa. Siihen vaikuttavat puhtaasti taloudellisten tekijäin lisäksi mm. monet lainsäädäntötoimenpiteet. Tuoreena esimerkkinä on v. 1964 tapahtunut asuntotuotannon jyrkkä lasku, mikä aiheutui veronhuojennuslain suomien etuisuuksien vähentämisestä. Vanhan lain voimassaoloajan lopulla grunderit kiihdyttiivät toiminnan äärimmillen, sillä halukkaita sijoittajia oli. Sitten seurasi herpaantuminen, jota ei ole vielä kukaan täysin voitettu, vaikka mm. asuntosäästötoiminnan laajeneminen on jo alkanut vaikuttaa vilkastuttavasti. Samaan johtaa tietysti aravamaararahojen lisääminen, mikäli vain ensisijaisia lainoja järjestetty riittävästi. Turun kohdalla on tässä suhteessa suurena etuna, että täällä toimii suhteellisen voimakkaita paikallisia rahalaitoksia, jotka pystyvät laajaan asuntotuotannon rahoitukseen tiukkoinkin aikoina.

Rahamarkkinoilla tapahtunut kiristyminen ei ole ainakaan tahan mennessä päässyt jättämään näkyviä jälkiä Turun rakennustoimintaan. Niinpä tänä vuonna on syyskuun loppuun mennessä myönnetty rakennuslupa 1.448 asuinhuoneistoa varten. Vastaava luku oli viime vuoden tammi-syyskuun aikana 950.

Huonokasvutusten rakennuspiirustusten kokonaiskuutiomaara on kuluvan vuoden kolmen ensimmäisen neljänneksen aikana 910.829 m³, kun se vastaavana aikana viime vuonna oli 570.672 m³. Myös teollisuusrakennusten kohdalla esiintyy tänä vuonna voimakasta kasvua. Niitä varten on myönnetty rakennuslupia 382.724 m³. Monilla kaupungin suurimmista teollisuuslaitoksista onkin nyt samanaikaisesti meneillään huomattavia laajennuksia. Koska Turussa ei pitkiin aikoihin esiintynyt rakennuslajalla työttömyyttä, jäivät monet valtion rakennushankkeet odottamaan vuoroaan. Pää avautui vihdoin, kun ryhdyttiin rakentamaan klassikon uutta taloa, ja sitten seurasivat nopeassa tahdissa hammassäätelaitos, teknillisen oppilaitoksen laajennus ja tänä vuonna valmistunut Abo svenska flicklyceum. Rakenteilla ovat yhä syksyllä v. 1964 aloitetut mo-

leimmat suurtyöt, virastotalo (n. 97.000 m³) sekä U-sairaala ja keskussairaalan uusi talousrakennus (yhteensä n. 200.000 m³). Merenkulkukoulun rakennustyöt jatkuvat myös kesätaun jälkeen. Vuoroaan odottavat yhä mm. lääketieteellisen tiedekunnan uusi laitosrakennus, Raunistulan yhteislyseo ja sairaanhoitajaopisto.

Kaiken kaikkiaan on Turussa rakenteilla nyt n. 1,6 milj. kuutiometriä ja uusia hankkeita on alkamassa niin paljon, ettei määrä pääse ainakaan lähikuukausina kovinkaan paljoa alenemaan tästä huippulukemasta. Vasta syksyllä 1967 sekä virastotalon että keskussairaalan valmistuessa samanaikaisesti on pelättävissä rakennusalan työllisyysilanteen vaikeutuvan, ellei niiden tilalle avaudu vastaavasti uusia rakennuskohteita.

Toiveet on tällöin ensi sijassa kiinnitettävä asuntotuotantoon, jonka kasvu v. 1964 tapahtunutta takaiskua lukuunottamatta on osoittanut jatkuvaa kiihtymistä. Niinpä asuntojen bruttolisäys oli vv. 1951-55 5.433, mutta seuraavalla 5-vuotiskaudella 1956-60 jo 10.609 sekä vv. 1961-65 11.176. Tähänastinen huippu 3.184 uutta asuntoa saavutettiin v. 1964, mutta seuraavana vuonna luku laski 1.313:een. V. 1965 päästiin taas 1.668:aan ja tämän vuoden yhdeksän ensimmäisen kuukauden aikana on lopputarkastus suoritettu jo 1.448 uudessa asunnossa.

Kaikkiaan Turussa on tällä hetkellä yli 53.000 asuinhuoneistoa. V. 1930 vastaava luku oli 15.151, joten asuntokanta on siitä lähtien 3 1/2-kertaistunut. Tähän ovat tosin vaikuttaneet myös alueelitokset, mutta toisaalta sotatappiotkin olivat melkoiset. V. 1930 asuntojen määrä oli 31.507 ja v. 1960 42.187. Nettolisäys on sotien jälkeen ollut lähes 70 pros. Kun otetaan huomioon v. 1950 jälkeen puretut n. 2.300 asuntoa, päädyttään siihen, että n. 45 pros. turkulaisista asuu nyt mainitun vuoden jälkeen rakennetuissa taloissa.

Koska teollisuus- ja julkisten rakennusten osalta vauhti on varmasti ollut yhtä hyvä, voidaan todeta, että pian noin puolet nyky-Turusta on sotien jälkeen rakennettua.

O. K.

Weikko Puro: Elonkorjuu.

TURKU-TAITEEN KAUPUNKI

Taideviljelyn saralla Turkua on sanottu URBS DONATORES, lahjoittajien kaupungiksi. Nimi juontaa alkunsa ennen kaikkea Dahlströmväljesten ainutlaatuisesta panoksesta taidemuseomme luomiseksi. Valan vähäiseksi ei ole myöskään jäänyt se työ, jota Turku itse on tehnyt taiteen hyväksi. Turun taide ei kuitenkaan aika ajoin ole saanut sellaista tukea kuin olisi ollut toivottavaa ja on tunnut siltä, että moni nuorempi kaupunki on ajanut ohi taiteen ja taide-elämän tukemisen vilkastuttamistyössä. Tällainen aktiviteetti on varsin ymmärrettävääkin, kiinnisaamisessa on ollut paljon työtä.

Tämän vuoden Turun-päivän teemana oli Turku taide- ja teatterikaupunkina. Tuntuikin siis luonnolliselta, että kuvataide joutui valokeilaan. Tämä sitäkin suuremmalla syyllä, kun kaupunki on jo vuosia kerännyt kokoelmiinsa turkulaisen taiteilijoiden teoksia. Nämä kokoelmat ovat hajalla sijoitettuina kaupungin edustus- ja muihin tiloihin. Niitä ei ole voinut nähdä suuremmin ja niiden laadusta ei ole myös-

kään voinut olla varma. Nyt oli siis aika esittää kokoelmien ydinosa. Taidemuseon oli valittu toista sataa teosta, joiden tekijöitä oli 71. Useimmilta oli vain yksi työ, mutta

tarkoitus ei ollutkaan esitellä taiteilijoita, vaan luoda läpileikkaus lähes kolmen vuosikymmenen osto-

toimintaan. Mikä siis on vaikutelma? Ensim-

Kalle Akkola: Aurajokea.

mäinen vaikutelma on se, että kaupunki, ajatellen vuosiostojen vaatimattomuutta, on kuitenkin tehnyt kulttuurityön, jonka arvo vuosien kuluessa yhä nousee. Toinen vaikutelma on se, että kaupungin kannattaa tehdä tätä työtä ja edelleenkin kehittää sitä tehokkaammaksi. Ostot ovat taiteilijakunnallemme kahdella tavalla arvokkaat. Työnsaaminen julkiseen kokoelmaan on jo sellaisenaan tunnustus ja taiteilijatyössä annettu arvostus ja näytelyistä myyty taideteos on sen hetken hintatason etupäässä. Siinä siis myös autetaan oikealla tavalla taiteilijaa. Auttaminen on väärä sana, sillä myydessään teoksen taiteilija saa vain hyvin ansaitsemansa korvauksen työstä, jonka taustan harva ymmärtää.

Vuosikausia mukana olleen tarkkailijan mielen saa haikeaksi, kun uudelleen näkee opettajiensa, ystäviensä ja kiistakamppaniensa teoksia vuosien takaa. Tällaista näytelyä ei voi tarkastaa yksinomaan kylmien taidetieteiden valossa, vaan siihen sekoittuu monia muistoja ja koettuja, mutta välillä unohtettuja tunnelmia. Sellaisten nimien kuin Lyden, Ungern, Puro, Schalin, Mäkilä, Kaijala, Vehmas ja muiden muiden takaa nousee verrattoman elävä muistojen kudos. Sama tulee olemaan nyt vielä toimivien taiteilijoiden kohdalla, kun aika heidät jättää.

Kaupungin lähes kahdeksaansataan nouseva teosmäki täydentää korvaamattomalla tavalla niitä kokoelmia, jotka ovat Turun taidehistorian ja Turun kaupungin historiallisen museon hallinnassa. Turun kaupungin taidekokoelmat muodostavat sellaisen intimiti yhteisyyden, jota eivät korvaa taiteilijassaan mielessä pätevämmät koostumukset. Kaupungin omistamissa taideteoksissa on ainoa Turun henki. Ovat-han useimmat kokoelmien taiteilijat turkulaisia ja heidän aiheensaakin ovat useimmiten Turusta. Tämän vaikeasti aistittavan Turun hengen kohtasin Turun taidemuseossa sinä syksyisenä päivänä, sunnuntaina, jolloin yli kolme tuhatta turkulaista kävi tutustumassa Turun kaupungin taidekokoelmien näytelyyn.

Teksti ja kuvat:

OSMO LAINE

TAITEILIJAN TAIVAL

Turun-päivän teemana oli tänä vuonna m.m. turkulainen kuvataide. Niinhyvin turkulainen kadun mies ja nainen kuin kotikaupungin taiteilijakunta saivat näytelytiloissa kosketuksen toisiinsa siinä hengen maailmassa, missä värit, taltta ja piirrin pitävät valtaa. Mikä turkulaisuudessa on parasta, ilmeni myös tässä kosketuksessa.

Erityisesti tuli tuona päivänä mieleen taiteilija Erkki Kosonen. Hän oli jättänyt tämän elämän Turun päivän kynnyksellä 5.9.66. Hänen ei näin ollut suotu olla mukana näkemässä sitä turkulaisen kuvataiteen kavalkeidia, jonka rakentajiin hänkin kuuluu. Kaupungin kokoelmissa ja lukemattomissa turkulaistieteissä on Erkki Kososen taide maisemin ja asetelmin edustamassa Aurajoen rantamien symboliikkaa ja luonnon ilmiöitä kaikinensa. Tultuaan v. 1920 väliajalla 18-vuotiaana Turun piirustuskoulun oppilaaksi tästä tamperelaissyntyisestä maalariesta tuli turkulainen taiteilija, joka jo v. 1922 asetti ensi kerran töitään näytteille uudessa kotikaupungissaan. Näyttelyesittelyä tapahtui tänä yli 40 vuotta kestä-

neenä työ kautena Turun ohella muuallakin kotimaassa sekä Tukholmassa ja Oslissa. Opiskeltiin Pariisissa, Amsterdamissa ja muissa Euroopan taidekeskuksissa täydensivät Turun koulun pohjaa.

Elämän ulkonaiset puutteet eivät suuria merkitse, ellei taiteilijalla ole omaa sanottavaa. Erkki Kososen kohdalla sopii tässä mielessä antaa painoa määrittelyille, jotka taiteilija Osmo Laine hänen pariensa ääressä ilmitoi.

Erkki Kososella oli luonto kaikessa valtavuudessaan lähde, jonka vesi ei milloinkaan samentunut. Maisema ja asetelma, elävä tai naturomorta-motiivi oli hänen altuisen tutkimuksensa kohteena. Hän tutki lintuja, hedelmiä, kukkia, esineitä uutteran tiedemiehen tavoin. Omiensa kasvojen tulkintoissa hän pyrki ymmärtämään ihmistä, itseään. Luopuminen ei koskaan kuulunut Erkki Kososen luontotieteen. Hänen eivät taiteen suunnitelmalliset paljon koskeneet. Omasta sielustaan ammentaan hän tulkitsi, mikä hänelle oli rakasta, ja tulkitsi sen tavalla, jonka tunti osaksen.

E.J.V.-ti

Taiteilija Erkki Kosonen kerran ulkomaanmatkoillaan Amsterdamissa seurustelemassa kamelin kanssa.

Suomen Turun» edellisessä numerossa esittämässäni hajanaisissa välahdyksissä Ruissalon historiasta selviää, että saaren perinteet kesänvietto- ja virkistysalueena ovat tosiaan pitkät ja että se siinä mielessä on laatuun ensimmäinen alue Suomessa. Nykyisinhan miltei jokaisen kaupungin suunnittelijat etsivät tällaisia alueita kiihkeästi ja joutuvat usein menemään hyvin kauas. Nykyisin liikennevälinein ei Ruissalo ole mistään Turun kolkasta kaukana. Päinvastoin liikenneyhteydet ovat helpommin hoidettavissa kuin esim. Helsingistä Suomenlinnaan, jonka pääsaaria Helsingin kaupunki hahvittelee asukkaistensa virkistysalueeksi.

Ruissalo on ollut ja yhä on turkulaisille sydänasia. Kun vuokrasopimusten umpeenmeno aika oli lähestymässä, kaupunginvaltuusto päätti valt. T.-E. Lasseniukseen aloitteen pohjalta järjestää kansainvälisen arkkitehtipailun Ruissalon uuden asemakaavan laatimiseksi pitämällä yleisohjeena, että saari on säilytettävä pääluonteeltaan puisto-, virkistys- ja retkeilyalueena. Kilpailu päättyi 1.12. 1952. Ehdotuksia tuli monenlaisia ja lennokkaitakin, eräissä mukana pelikasinokin. I palkinnon voitti arkkitehti Kaj Englund Helsingistä. Kilpailutulosten pohjalta laadittiin Ruissalon ensimmäinen asemakaava, joka vahvistettiin v. 1958.

Mutta moninaisten sekä mainitun kilpailun yhteydessä että kunnallisissa elimissä ja kaupunkilaisten keskuudessa väläytettyjen uudistusten ja kehityssuunnitelmien toteuttaminen on ollut hidasta. Asemakaavan valmistuttua on oikeastaan saatu uutta aikaa vain

siaalisia laitoksia. Yhdistysten ja yhteisöjen käytössä on 20 huvilaa ja yksityisillä edelleen 76.)

Matkailulautakunta on kuitenkin sitä mieltä, että Ruissalon tarjoamia mahdollisuuksia ei ole vielä käytetty lähimainkaan hyväksi. Viime vuonna lautakunta esittikin kaupunginhallitukselle, että se ryhtyisi toimenpiteisiin Ruissalon kehittämistä virkistys- ja matkailualueena koskevan suunnitelman pikaiseksi laati-miseksi. Kaupunginhallitus pyysi asiasta kiinteistöosaston lausunnon ja kehotti matkailulautakuntaa ehdottamaan eri laitojen perustamisen kiireellisyyjärjestyksen. Vastauksessaan lautakunta asetti ensi sijalle loma-mökkikylän, toiselle kesäravintolan, kolmannelle huvipuiston ja neljännelle näkötorin. Kaupunginhallitus asettui lautakunnan esittämän kiireellisyyjärjestyksen kannalle, mutta ilmoitti samalla, että ehdotetun laajasuuntaisen toiminnan järjestäminen Ruissalossa on kaupungille tällä hetkellä ylivoimaista.

On syytä tähdentää, ettei kukaan tietenkään ole kuvitellutkaan, että tuo kaikki saataisiin yhtä aikaa kuin apteekin hyllyltä. Tärkeätä on, että päästään jostain päin alkuun. Kaupungin omien investointien ohella olisi eri yhteyksissä tutkittava mahdollisuuksia yksityisten pääomien saantiin. Pienenä nykyisinä eteenpäin voidaan pitää kiinteistö- ja rakennuslautakunnan asettaman ns. saaristotoimikunnan ensimmäistä osamietintöä, joka koskee Saaronniemen-Santalalan uimarannan ja leirintäalueen kehittämistä nykyajan vaati-

Ruissalon kehittäminen Turun virkistysalueeksi

II

Fil.maist. ARVO HOVILA

Saaronniemen uimaranta sekä leirintäalue, jotka nekin odottavat täydentäviä toimenpiteitä. Vieläpä Ruissalo on menettänyt kesäravintolansa kahden purjehdusseuran paviljonkeja lukuunottamatta. Uutena sinne sopivana laitoksena tosin voidaan mainita yliopiston kasvitieteellinen puutarha, josta on muodostunut myös turistinähtävyys, mutta sekin kärsii vesipulmasta, joka oli esillä jo 125 vuotta sitten. Niinikään Ruissalo on tullut laajentuvaksi käyttöön siten, että eri seurat ovat saaneet kesäisiksi toimintasiiojokseen entisiä yksityishuviloita ja että ainakin yhdessä tapauksessa tällaisen huvilan ympärille on syntynyt melkoinen »lomamökkikyläkin». Golfkentän rakentamista ei myöskään ole unohdettava. (Kaikkiaan on Ruissalon huvilapaloista nykyisin 12 kaupungin hallussa. Niissä on erilaisia so-

muksia vastaavalle tasolle sekä alueen varaamista lomamökkikylää ja myöhemmin mahdollisesti rakennettavaa turistihotellia varten Santalanlahden itärannalta. Matkailulautakunta oli viittanut tähän paikkaan jo syksyllä 1962 tehdessään ensimmäisen aloitteen lomamökkikylän perustamiseksi.

Vaikka Sappilinnassa nyt on uusittu, ei se poista kesäravintoloiden puutetta Turussa. Ruissalolla ja eritoten Pikku-Pukilla on siinä suhteessa arvokkaita perinteitä. Se että Pikku-Pukkiin ei pääse autolla, voisi olla eduk-sikin. Säännöllinen, ammattitaitoisten kuljettajien hoitama veneliikenne sinne ei suinkaan haittaisi laivaliikennettä, kuten jotkut humalikoit tai taitamattomuuttaan törmäilevät yksityiset huvipurjehtijat. Pikku-Pukin

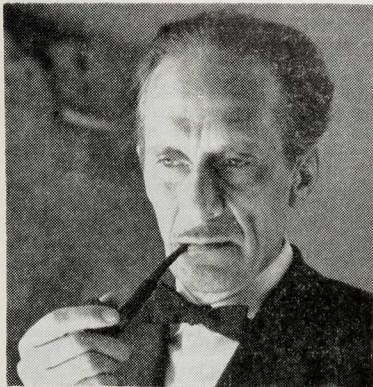
ravintolatoiminnan uudelleen elvyttäminen on mahdollisuuksien rajoissa.

Huvipuiston aikaansaaminen Ruissaloon oli tavallaan esillä jo ennen saaren kaupungin haltuun joutumista. Huvikenttä Manillaan yhteydessä täällä yritettiin, ilmeisesti Tukholmasta saadun esikuvan mukaan, jo 1820-luvulla ryhtyä toteuttamaan ideaa, joka on saanut parhaan ilmenemismuotonsa Kööpenhaminan v. 1843 perustetussa Tivolissa. Juuri huvipuisto on sellainen laitos, joka voidaan rakentaa esteettäin. Turussa on aikoinaan ajateltu sellaista Kupittaalalle, mutta nyt tämä alue on varattu muihin tarkoituksiin eikä Ruissaloo lähempänä liene mistään muualtakaa osoitettavissa sopivaa paikkaa. Ennen kaikkea on muistettava, että maapohjan hinta muualla kaupungissa ja sen ympäristössä on noussut huomasti, mutta saaren erikoislaatuisen aseman vuoksi kaupungilla on Ruissalossa käytettävissään tällaisiin tarkoituksiin käytännöllisesti katsoen ilmaista maapohjaa. Runsaat sata vuotta sitten, kun Ruissalon Yleinen käytävä oli muutettu nykyisen Kansanpuiston paikalle, eräs paikallinen lehti lausui toivomuksen, että »uusi kaupunginarkkitehti Herra Chiewitz» käyttäisi kykyjään järjestääkseen tämän uuden huvittelupaikan niin houkuttelevaksi kuin suinkin. Karuselli, muutamat keinut, pari hyvää keilarataa, ampumarata, voimamittari, vieläpä pieni kesäteatteri yms. ovat ensi sijassa välttämättömät; ja pieni maksu tulee nopeasti korvaamaan kaupungin siihen käyttämät kustannukset. Matka Kööpenhaminan Tivoliin olisi mitä suurimmassa määrin suositeltava, jotta voitaisiin suorittaa vähässä se, mikä siellä suurena on antanut Kööpenhaminan asukkaille tämän verrattoman kesähuviipaikan. Jos Ruissalosta halutaan virkistyspaikkaa Turulle, on välttämätöntä, että »se loputtoman ikävyyden muoto, joka on tähän mennessä siellä levännyt, karkoitetaan ja hävitetään.»

Eiköhän tuollainen ikävääntorjuntapatteri olisi vieläkin tarpeen Ruissalossa. Tilaa siellä on kyllin. Asemakaavassa on huvipuistoa varten varattu Kansanpuiston ja Pikku-Pukin laituruille johtavan tien välinen metsikköalue. Tätä asemakaavaa laadittaessa näkyy kuitenkin vielä pyrityn kovasti säästämään Ruissalon peltoja. Tällä hetkellä tilanne näyttää toisenlaiselta. Eiköhän olisi parempi lahjakirjan määräysten mukaan säästää luonnonpuistoa ja pystyttää turkulaiseen »Linnaamen» vaatimat rakenteet nykyisille peltoalueille, kuten kulttuuripuistikkokin lammikkoineen jne.

Kaiken ilmenneen viivytelyn ja epäroinnin keskellä on lohdullista tietää, että Ruissalo on niin syöpynt turkulaisten ajatusmaailmaan ainutlaatuisena luonnonnähtävyytenä ja virkistysalueena, että kaikki mahdolliset hyökkäykset sen erikoisasemaa ja kerran vahvistettua käyttötarkoitusta vastaan nostattavat spontaanisen vastalauseiden myrskyn, kuten kävi takavuosina erään epäkympän satamasuunnitelman suhteen. Varmasti muuallakin maassa tällaiseen vastalauseeseen yhdytään, jos Ruissaloo yritettäisiin tarvella. Mutta nykyisellään saari on mitä suurimmassa määrin vajaakäyttöinen. Omia turkulaisiameita ja turismia palvelevilla laitoksilla luotaisiin taloudelliset edellytykset m.m. saaren vesikysymyksen lopulliselle ratkaisulle. Samalla poistuisi lopullisesti uhka Ruissalon tai sen osien luovuttamisesta muihin tarkoituksiin.

OLE TORVALDS:

Att se

Att se detta:
här:
nåten liarna slagorna
vattenoket nött som drivved
och den enkla glädjens krumma bockhorn
med några få
äldrigt ekande toner —
här
den karga boplatsen
på de redan utplånades mark
den ständigt åter uppresta hyddan
av torv och sten
med en gavel mot jökeln i fjället
en mot kratern i sjön —

här
levandets ort
— dessa är villkoren
och var skulle man för övrigt leva —
på den sköra himnan
mellan förebud och förebud
mellan is och eld
mellan att långsamt stelna
och snabbt förbrinna
mellan rymdens evighetsköld
och eruptionens sekundhetta
mellan att icke längre leva
och att redan dö.

Att se
att icke fly detta
att väga glädje —

[Ur sviten »Mellan is och eld»
i diktsamlingen med samma namn.]

[Ledamoten i vårt redaktionsråd, chefredaktör Ole Torvalds fyllde i somras 50 år. Gratulus.]

Petreluksen asuntolähiöön tulee yli 300 asuntoa

TOIMINNAN-
JOHTAJAN
PALSTA

Kivikartio Oy ryhtyi viime kesänä ns. Petreluksen alueelle rakentamaan yli 300 asuntoa käsittävää asumalähiötä, joka kokonaisuudessaan valmistuu vuoden 1969 puoliväliin mennessä. Alue sijaitsee noin kolmen kilometrin päässä kaupungin keskustasta lähellä Kasken- ja Uudenmaantien risteystä, joten liikenneyhteydet alueelle ovat jo nyt hyvät. Huoneistot on suunnitellut Arkkitehtuuritoimisto Veijo Kahra Turusta. Alueen rahoituksesta huolehtii Oy Pohjoismaiden Yhdyspankki asutussäästöperiaatteen pohjalta.

Mainitut yli 300 asuntoa jakaantuvat 30 m²:n yksioista aina 5 huonetta ja keittiön käsittäviin, 106,5 m²:n asuntoihin siten, että — I rakennusvaihe, Asunto Oy Luolavuorenrinne, muodostuu kahdesta 8-kerroksisesta pistetalosta, joista ensimmäinen valmistuu jo 1.6. 1967 ja toinen 31.8. 67. Yhtiöstä on vielä saatavissa 2 h ja keittiön sekä 3 h ja keittiön huoneistoja.

— II rakennusvaihe, Asunto Oy Luolavuorenmäki, käsittää samantyyppiset 2 pistetaloa, jotka valmistuvat 1967 joulukuussa ja 1968 kesäkuussa. Saatavissa on vielä 1 h, 2 h-3 h ja keittiön käsittäviä asuntoja.

— III rakennusvaihe, Asunto Oy Petreluksenrinne, muodostuu puolestaan kahdesta edellisten tapaisista pistetalosta ja yhdestä 3-kerroksisesta lamellitalosta, joista viimeinen on asuttavassa kunnossa vuoden 1969 puoliväliin mennessä.

Asumalähion yhteydet tilat, jotka käsittävät mm. ostoskeskuksen, lastenleikkipuiston, autopaikat, jokoista huoneistoja varten ja sosiaalisia tiloja, tulee omistamaan yhtiö, jonka osakkeet mainitut kolme asunto-

oy:tä puolestaan omistavat. Nämä tilat valmistuvat rinnan asuntojen kanssa, niin että lähiö valmistuessaan tulee muodostamaan täydellisen kokonaisuuden kaupungin välittömässä läheisyydessä.

Yhtiöiden lainoitus tulee olemaan n. 10 % kokonaiskustannuksista, joista 5 % myöntää Yhdyspankki ja loput se vakuutusyhtiö, joka palovakuuttaa rakennukset. Huoneistojen hinnat on sidottu rakennuskustannusindeksiin pistelukuun 166 (heinäkuu 1966) ja laskettu yhtiövästike nykyisen hintatason mukaan on 1,50 mk neliömetriltä.

Yhdyspankin alueen välittömässä läheisyydessä oleva Turku-Vasaramäen konttori ottaa asutussäästäjien määrän kuhunkin huoneistotyyppiin kuin ko. tyyppiä tulee valmistamaan. Pankki myöntää tarvittaessa toisen puolen huoneiston myyntihinnasta lainana, jos omaisuus on ensin suunnitelmien mukaan saatu säästetyksi ja huoneistoa tullaan käyttämään omana tai läheisen perheenjäsenen asuntona. Vastaantulolainan korko on tällä hetkellä 7 1/2 % ja pisin maksuaika 10 vuotta.

Kun omasta osuudesta on säästetty puolet PYP-Turku-Vasaramäen konttoriin (eli 1/4 huoneiston myyntihinnasta), saa asutussäästäjä valita haluamansa huoneiston.

Uuden, rauhallisella paikalla olevan asunnon tarvisiitit ovat jo nyt osoittaneet suurta mielenkiintoa Petreluksen asumalähiöön, vaikka kohde on ollut yleisessä tietoisuudessa vasta runsaan kuukauden. Mielenkiinto on ennen muuta vaikuttanut alueen läheisyys kaupungin keskustasta ja huoneistojen perustellisesti harkittu pohjaratkaisu, joista mainittakoon mm. avattavilla ikkunoilla varustetut tilavat kylpyhuoneet.

Alkanut syksy antanee aiheen lyhyen yhteenvedon suorittamalle kesän tapahtumista. Turku-seuran juhannusjuhlat järjestettiin Ruissalon Marjanienessä 24.6. totuttuun tapaan. Kaupungin tervehdyksen juhlaan toi kaupunginjohtaja Väinö J. Leino. Oman erikoisvärinsä juhla sai englantilaisen opiskelijaryhmän mukanaolosta vieraiden innostusta esittämään kotimaansa laulemia juhlayleisöille. Muusta ohjelmasta vastasivat mm. Hirsvenan Nuorisoseura, Turun Työväenopisto, Lahja ja Salvanderin tytöt jne. Epävakinen sää lieene verottanut juhlijoiden määrää jonkin verran, mutta paikalle saapuneet kuutensataa ihmistä olivat tyytyväisiä juhannusaattoonsa.

Kotiseutuliiton ja Muonio-seuran järjestämille valtakunnallisille kotiseutupäiville Muoniossa 9-17. matkoista toiseen johtaja Juhani Laurila seuran virallisenä edustajana. Kotiseutuliiton kokouksessa tuhlivat Kotiseutuliiton uudet säännöt toisessa käsittelyssä hyväksytyksi. Kyeisten sääntöjen edellyttämään valtuuskuntaan valittiin Turku-seuran puheenjohtaja arkkii. Oli Kestilä. Paivien monipuolinen, hyvin järjestetty ja rikassisältöinen ohjelma retkineen ja juhlineen Pallas- ja Olos-tunneille, Jerejärvelle sekä tutustumiskierros Ruotsin puolella Kaaraväntöön ja palu Enontekiön kautta antoi perusteellisen kuvan näiden seutujen historiasta, kansanperinteistä, nykyelämän ongelmista, suuremmissa luonnoista, ystäväliisistä ihmisistä ja Lapin kuulusta yötörmästä ystä. Linja-automatka edestakaisin Helsinkiin ja Muonion välillä, jonka aikana mukanaolijat esittelivät kotiseutun, tarjosi erinomaisen läpileikkauksen Suomennmaasta. Kun ylläoleviin myönteisiin kokemuksiin lisää vielä matkan erikosen halpuuden, otaksuisi turkulaisten ja varsinkin Tur-

ku-seuralaisten innostuvan lähtemään liikkeelle oikein joukolla, kun seuraavat valtakunnalliset kotiseutupäivät ensi kesänä järjestetään luonnonkauniilla Saarijärvellä.

Turun Messuilla 5.—15.8. seuran nimi oli näkyvillä Turun Kaupungin näyttelytilojen yhteydessä. Kuiden Turun-päivä 18.9. voidaan viedä kirjoihin onnistuneena ja innostavana tapahtumana, jota syysnuntain koleuskaan ei päässyt turmelemaan. Päivän omistaminen teatteria ja kuvaamatteille keskitti suurimman osan tapahtumista sisätiloihin — päivästä toisaalla tarkemmin.

Hallitus kokoontui syyskauden ensimmäisen istunton 23.9. ja käsittelee mm. ehdotusta maisemanhoidon opetuksen tehostamisesta Turun kouluissa valmistamalla kotiseutua ja sen maisemaa, maisemanhoitoa ja seutukaavoitusta koskettavia kuultokuvasarjoja eri ikäkausille. Kokouksessa vahvistettiin pääpiirteittäin myös

seuran syyskauden ohjelma:

— tiistaina 25.10. klo 19 seuran jäseniltä Aurajoen Yhteiskoulussa.

Järjestäjinä olivat hallituksen jäsenet fil.maist. Margareta Jokinen, opett. Helmi Lehtonen ja hamm.lääk. Helmi Silvola-Manérus.

— keskiviikkona 16.11. klo 19 seuran jokasyksyinen syysjuhla Turun Työväenopiston juhlasalissa,

— tiistaina 29.11. klo 19 teollisuus-esitelmät jatkuvat: turkulainen kultasepän-toimittaja esittäytyy, esitelmätoimittaja kauppaneuvos Aarno Aho. Kun tilaisuus todennäköisesti — mikäli ei päivää paria ennen esitelmätillaisuutta ilmestyneiden turkulaisten päivälehtien ilmoituksesta ole toisin käynyt ilmi — järjestetään Turun Teknillisen Oppilaitoksen

SISÄLLYS — INNEHÄLL

Polisimestari H. Kukkamäki: Turun poliisin 150 vuotta sivu	3
Rovasti Jaakko Haavio: Kirveen Antti	4
Prof. Einar W. Juva: Puolustusvalmius Suomen sodassa 1808—09 ..	4
Arkkitehti Olli Kestilä: Eikö nähdä metsää puilta?	8
Fil.maist. Olavi Koivisto: Kun Turun työväki ryhtyi marssimaan ..	10
Toiminnanjohtaja Juhani Laurila: Turun päivän vietto	11
Toimitsija P. Lehtonen: Turkulaisen teatterin juhluvuosi	12
Lektor Sven Andersson: Sjöhistoriska museet vid Åbo Akademi ..	14
Liikunnanohjaaja Lahja Salvander: Turkulaiset voimistelijoita ret ruusujen kaupungissa	16
Toimittaja Oiva Koivisto: Turussa 53.000 asuinhuoneistoa ..	18
Yliopettaja Osmo Laine: Turku — taiteen kaupunki	19
Aessori Erkki Vuori: Taitelijan taival	20
Fil.maist. Arvo Hovila: Ruissalon kehittäminen Turun virkistysalueeksi II	21
Chefredaktör Ole Torvalds: Att se	22
Petreluksen asuntolähiö	23
Juhani Laurila: Toiminnanjohtajan palsta	23

Kansikuvamme on Isoisten uudelta asuntalueelta ja sen on kuvannut valokuvaaja Erkki Paakki.

juhlasalissa, yleisölle järjestyneessä tilaisuudessa tutustua opinahjon uusiin suojiin. Turku-seuralaiset! Merkinne muistiin jo nyt ylläolevat tilaisuudet niin ettei unohtaminen jää pois-

saolon syyksi. Toivon mukaan otat mukana myös ystäväne, jotka eivät ole ehkä aikaisemmin mukana olleetkaan, sillä nämä juhlat ja yhdessäolot on tarkoitettu kaikille kaupungistamme kiinnostuneille.

Turku-seuran hallituksen jäsen ja ent. puheenjohtaja, joka on kuullut lehtemme toimituskuntaan perustamisesta asti, sai Tasavallan Presidentin esittelystä tänä syksynä professorin nimen ja arvon. Kun 60-vuotispäivä lisäksi saati. Lokakuun 26:ksi, on toimituksella kaksin varroit aihetta onnitteeluihin sekä kiitokseen ahkerasta lehden avustamisesta.

Turun poliisilaitoksen historialliset suojat

Turun poliisilaitos täytti äskettäin 150 vuotta. Lehtemme 1. kirjoituksessa käsittelee poliisimestari H. Kukkamäki tarkemmin tätä asiaa. Seuraavalla sivulla olevat kuvat liittyvät myös tähän merkittävään tapahtumaan. Ylemmässä kuvassa on nykyinen poliisilaitoksen talo ja se jo sinänsä kertoo paljon kaupunkimme menneisyydestä. Alemmassa kuvassa on eräs näkyä näiltä Turun historian keskeisiltä paikoilta.

Keskellä näkyvästä Porthanipuistosta saavutaan Karjakujaan, joka aikoinaan korvasi nyk. Uudenmaankadun. Vasemmalla Turun vanha raatihuone, oikealla ns. Hjeltin talo, molemmat poliisin käytössä.

RAKENNUSTOIMISTO

A. PUOLIMATKA OY

Turku - Helsinki - Pori - Jyväskylä -
Forssa - Hämeenlinna

PUHDASTA POLTTOÖLJYÄ
TURKULAIISIIN KOTEIHIN

E-Öljyt Oy

SUOMALAINEN
ÖLJY-YHTIÖ

Puutarhakatu 45 - Puh. Vaihde 335 200

Maariankatu 1, puh. 20 133

Kiinteistö- ja Katurakennus

KÄSITYÖLÄISKATU 1
PUH. 18 776

KENKÄTALO

Korko

MAARIANKATU 8 - KAUPPAPIHA

UUSI ASUNTO MEILTÄ

TASOLTAAN KORKEA
LAATUINEN AS-OY
TURUN SIRKKA VAL-
MISTUU SYKSYLLÄ
1967 KERTTULINKA-
DUN JA SIRKKALAN-
KADUN KULMAAN SIRK-
KALANKATU 7:N

ESITTELY

Rakennusliike

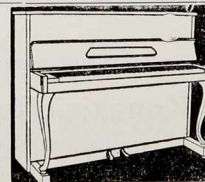
YLISMÄKI OY

TURKU LUOSTARINK. 8 P. 10322

Kun hankitte
pianon,
Teidän kannattaa
ostaa

hyvä piano

joka todella soi
ja kestää.

Tervetuloa liikkeeseemme tutustumaan kultamitalin
saaneisiin HELLAS-PIANOIHIMME sekä laajaan tunnet-
tujen ulkomaisten pianojen valikoimaan! Myymme
myös edullisin maksuehdoin sekä vaihtaan.

Hellas-Piano Oy
Pianojen erikoisliike

Turku - Eerikink. 20
Puhelin 28 600

Antiikkia, taidetta

ostaa ja myy

JOEL RINNE

Humalistonkatu 13

Puhelin 11 147, kotiin 27 082

NYKY- AIKAISTA ELEMENTTI- RAKEN- TAMISTA

Asunto
rakentamissamme
taloissa on
tunnetusti
edullinen sijoitus

RAKENNUSTOIMISTO

URAKOITSIJAT OY

TURKU, Humalistonkatu 18, puh. vaihte 29 229

Sauter

• Vientiä 71 maahan •

SAUTER-pianotehdas on perustettu v. 1819 ja on se ollut koko toimintansa ajan saman suvun omistuksessa. SAUTER-pianotehtaassa hallitaan todellakin perinteellinen länsisaksalainen pianonrakennustaito.

SAUTER-piano on v. 1965 tullitilaston mukaan ensin myyty länsisaksalainen piano Suomessa.

SAUTER-pianoja myydään Suomessa poikkeuksellisen edulliseen hintaan alkaen 3.700.—.

SAUTER-PIANOILLA ON 10 VUODEN TAKUU.
TILATKAA ilmainen pianohinnastomme.

**Länsisaksalainen
pianojen
maailmanmerkki**

NIILO VALTOLA & K: NIT

TURKU, LINNANKATU 26 — PUH. 12 313
HELSINKI, ANNANK. 16. — PUH. 60 10 97.

Malli 105
himmeänä 3 950.—
kiilloitettuna 4 200.—

Myymme myös muita korkealuokkaisia pianoja alk. 1 770.—. Myös vähittäismaksulla. Ei korkoa. Käytetty piano otetaan osamaksuna.

Yliopistokirjakauppa Oy

TURKU

Yliopistonkatu 27 - Puh. 11 129 ja 12 154
Maariankatu 6 - Puh. 19 796

**Maan vanhimmat kirjakauppaperinteet
Kaikkea kirjallisuutta**

Turun Systeman
Konekirjoituskoulu

TOIMINUT YLI 35 VUOTTA

Uusi osoitteemme
Kauppiaskatu 9 b A 5 puh. 12 629
(Suomalaisen Säästöpankin talo)

Arisuo Oy

- SÄHKÖ-
- METALLI- JA
- MUOVITUOTETEHDAK

KAARINA

Puh. Turku 86 186 vaihde

-tuotteita saatavana kautta maan alan tukku- ja vähittäisliikkeistä.

Loiste- ym. valaisimia teollisuus- ja liikelaitoksille, kouluihin, toimistoihin sekä koteihin.

RAKENNUSLIIKE

A. Rummukainen

Maariankatu 3 b. Puh. 23 836

RAKENTAA URAKALLA JA LASKUUN

RAKENTEILLA OLEVASTA

As. Oy KAIVOKATU 15:sta

vielä saatavana seuraavia huoneistoja

2 h + k + parv.	55 m ² 3 kpl
3 h + k + parv.	73 m ² 2 „
4 h + k + kh + WC + sauna + parv.	119 m ² 2 „

Rakennustoimisto R. JÄRVINEN OY

TURKU, HUMALISTONKATU 3 B
PUH. 335 400

T:mi Anticor

TEOLLISUUSKATU 44

PUHELIN 371 720

Turun Asennuspaja

SUUNNITTELEE JA URAKOI:

- Maaseutusähkölaitos- ja erillisiä muunto- piirejä sekä vanhojen verkostojen peruskorjauksia
- maa- ja merikaapelointeja
- satama-, katu- ja tievalaistuksia
- laivasähköistyksiä
- laivaradiolaitteiden asennuksia ja huoltoa
- sekä urakoi kerrostalojen, kuten sairaaloiden ja koulujen, sekä tehdas- ja asuinrakennusten sähköasennuksia

TURKU - KRISTIINANKATU 4 - PUH. 20 052

**AUTOJEN RUOSTEENESTOALAN
ERIKOISLIIKE TURUSSA**

TURKU

YLIOPISTONKATU 12 b

PUHELIN 26 123

RAKENTEILLA LUOLAVUOREN ASUNTOALUE

308 asuntoa 17.000 m²

Rahoitus ja myynti:

Oy Pohjoismaiden Yhdyspankki

Suunnittelu:

**Arkkitehtuuritoimisto
Veijo Kahra**

